

LETO XXIII. Štev. 66

GLAVNI IN ODGOVORNI
UREDNIK
IVAN SINKOVEC

UREJA UREDNIŠKI ODBOR

Last izhaja vsak dan razen
petka # Cena 10 dinarjev

Ljudska PRAVICA

„LJUDSKA PRAVICA“
USTANOVljena 8. OKTOBRA
1934 # MED NARODNOOSVO-
BODILNO BORBO JE IZHA-
JALA KOT DNEVNIK IN
TEDNIK. OD OSVOBODITVE
DO 1. JUL 1961 KOT DNEV-
NIK. NATO PA KOT TEDNIK
OD 1. JUNIJA 1963 IZHAJA
V REDAKCIJSKI POVEZANO-
STI Z „BORBO“

V BEOGRADU SO Z NAJVIŠJIMI ČASTMI POLOŽILI V GROBNICO NARODNIH HEROJEV
POSMRTNE OSTANKE TOVARIŠA MOŠE PIJADA

Ostal boš več en vzor, kako je treba delati in se boriti za svobodo in napredek

VČERAJ DO 13. URE JE NAD 220.000 LJUDI V TIHI ŽALOSTI KORAKALO MIMO MRTVAŠKEGA ODRA V DVORANI ZVEZNE LJUDSKE SKUPŠČINE IN SE TAKO POSLEDNJIČ POKLONILLO VELIKEMU POKOJNIKU — POSLEDNJO ČASTNO STRAZO OB MRTVEM POKOJNIKU SO IMELI ČLANI IZVRŠNEGA KOMITEJA CK ZKJ TOVARIŠI JOSIP BROZ-TITO, EDVARD KARDELJ, ALEKSANDER RANKOVIČ, IVAN GOŠNJAK, FRANC LESKOŠEK IN DJURO SALAJ — OB 14. URI JE KRENIL POGREBNI SPREVED IZPRED LJUDSKE SKUPŠČINE NA KALEMEGDAN — OD NEPOZABNEGA POKOJNIKA SO SE POSLOVILI PODPREDSEDNIK LJUDSKE SKUPŠČINE LIDIJA ŠENTJURC, PREDSEDNIK OLO BEOGRAD MILOŠ MINIČ, PREDSEDNIK AKADEMSKEGA SVETA FLRJ DR. SINIŠA STANKOVIČ, OB GROBNICI NA KALEMEGDANU PA PREDSEDNIK REPUBLIKE JOSIP BROZ-TITO

Beograd, 18. marca (Tanjug). — V slavnostni dvorani Zvezne ljudske skupščine, zasuti z morjem cvetja, v vzdušju nepopisne bolečine, je bilo ob 14. uri končano poslednje svidenje s človekom, ki se je popolnoma posvetil tej hiši narodov Jugoslavije. Žalostni trenutki, ko je Moša Pijada za zmeraj zapustil poslopje Zvezne ljudske skupščine, v kateri so ga ljubili, bodo ostali v nepozabnem spominu.

Ob pol dvanajstih so šli mimo odra, kjer je ležal pokojni Pijada, zadnji meščani in se poklonili duhu nesmrtnega komunističnega veterana, revolucionarja, graditelja nove socialistične Jugoslavije. Tedaj se je zaključil najbolj žalostni in najštevilnejši spreved, kar jih je bilo kdaj videti v naši deželi. Skozi poslopje Zvezne ljudske skupščine, v kateri je Moša Pijada dvanajst let neutrudno in samopožrtvalno ustvarjal, je šlo v enem dnevu in pol, kolikor so tu ležali njegovi posmrtni ostanki, več ljudi kakor skozi katerokoli drugo poslopje v Jugoslaviji. Moša Pijada bo odnesel s seboj k večnemu počitku počastitev 220.000 ljudi iz Beograda in vseh krajev Jugoslavije, ki so šli mimo njegovega odra.

Ob 13.15 uri je prišla v dvorano, kjer so ležali posmrtni ostanki pokojnika, njegova soproga Lepa Nešić-Pijada z rodbino v spremstvu Pepce Kardelj, Slavke Ranković in Milice Čolaković. To je bilo njeno poslednje svidenje s soprogom. Z njeno bolečino so sočustvovali vsi prisotni. Dokler je stala poleg krste, je vladala mučna tišina. Slišati je bilo samo korake mladincev, ki so odnašali vence.

Po nekaj trenutkih je prišla v dvorano skupina ljudskih poslanecv Zvezne ljudske skupščine, da bi poslednjikrat videla svojega predsednika in se poslovila od njega. Za njimi so prišli srbski patriarh Vikentije, beograjski nadškof dr. Ujčić in reis el ulema Fejić.

V tej grobni tišini sta ob 13.25 uri prišla predsednik republike Josip Broz Tito in njegova soproga Jovanka Broz. Pred odprto krsto je stal globoko razalosten in presunjen stari Mošin tovariš, soborec še od tedaj, ko sta prestajala ječo. Predsednikov pogled je bil takšen, kot da ne more verjeti, da se za vedno poslavlja od Moše. Jovanka Broz so se udrie solze. Kratko slovo pred odprto krsto je bilo tako boleče, da ga je bilo moč občutiti samo v srcu.

Ob 13.45 so za zmeraj zaprli krsto s posmrtnimi ostanki predsednika Zvezne ljudske skupščine. Ob zvokih tihe glasbe je vstopila predzadnja častna straža, ki so jo imeli pred zaprto krsto dr. Ivan Ribar, Mitar Bakić, Veljko Vlahović, Ivan Krajačić, Avdo Humo in Vlado Zečević. To je bila poslednja počastitev Ljudske skupščine, ki jo je vodil Moša Pijada.

Pet minut pozneje so stali pred odrom najbližji tovariši Moše Pijada, člani Izvršnega komiteja CK Zveze komunistov Jugoslavije. Na desni strani krste so stali generalni sekretar Zveze komunistov Jugoslavije Josip Broz Tito, Aleksander Ranković in Ivan Gošnjak, na levi pa Edvard Kardelj, Franc Leskošek in Djuro Salaj. Izražali so neizmerno bolečino ob izgubi tovariša in človeka, ki ga je ljubila in spoštovala vsa naša dežela. Tu je bila tudi soproga pokojnega Pijada. Ko je minilo pet minut, so prišli mladinci, da bi pomagali Titu, Kardelju, Rankoviću, Leskošku, Gošnjaku in Salaju odnesti krsto pred Skupščino, kjer je čakala lafeta.

Napočil je najpretrajnejši trenutek. Po poti, po kateri je predsednik Pijada prihajal v Skupščino in odhajal iz nje, so nesli njegovo truplo njegovi najbližji tovariši. Korak za korakom se je Moša Pijada čedalje bolj oddaljeval od svoje delovne sobe. Pretresljiv trenutek za skupščinske uslužbenke, ki so morale po dolžnosti ostati v poslopiju Skupščine. Od svojega predsednika so se poslavljal z objokanimi očmi in pridruženim ihtenjem. Zadnjemu dejanju slovesa so se pridružili tisoči Beograđanov, ko so

krsto prinesli iz poslopja Skupščine. Ob 14. uri so Josip Broz Tito, Edvard Kardelj, Aleksander Ranković, Franc Leskošek, Ivan Gošnjak in Djuro Salaj ob zvokih posmrtnih koračnice položili na

lafeto krsto, prekrito z državno zastavo. Zraven je stala soproga Moše Pijada v družbi Pepce Kardelj in Zdenke Kidrič.

Nekaj minut pozneje se je podpredsednica Zvezne ljudske

skupščine Lidija Šentjerc v imenu Skupščine poslovila od predsednika Moše Pijada. Bolečina jo je stiskala v prsih in trgala njene besede, ko je med drugim dejala:

NEPRECENLJIV JE NJEGOV DELEŽ PRI GRADNJI NOVE JUGOSLAVIJE

Zadnjikrat spremljamo iz tega doma našega drugega in spoštovanega predsednika Zvezne skupščine Mošo Pijada, velikega revolucionarja, političnega voditelja, državnika, teoretika, publicista, umetnika — skratka, čnega največjih mož, kar jih je dala naša revolucija. Naša poslavljanja so bila pogostna; večina izmed nas se spominja kot nadaljevanja začete razprave v dvorani Sveta, kabinetu ali na hodniku, kako je naš tovariš Moša, zmerom poln revolucionarnega ognja in načelnosti, preprečeval sobesednika in kako je bil, nikoli utrujen, zmerom pripravljen pojasniti svojo misel vsakemu tovarišu, ki je to zahteval od njega. In zdaj so te naše razprave, srečanja, sestanki in poslavljanje zaključeni. Ne bodo ga več slišali s predsedniškega mesta, kako vodi seje Ljudske skupščine, niti kot poslanca v odborih, niti s poslankega govorniškega odra v Svetu, kako sodeluje v debati o važnih sklepih, zakonih, katerih aktivni tvorec je bil tudi tovariš Moša.

Danes se poslavljam od enega najbližjih sodelavcev tovariša Tita, prekaljenega revolucionarja, komunističnega, ki je rasel in

xrasel v Partiji in ki je preživel z njo in delavskim razredom vse trpljenje in tegobe, boj in zmago ter postal že pred osvobodilnim bojem eden najsvetlejših likov Komunistične partije Jugoslavije. V narodnoosvobodilni borbi je bil Moša Pijada že od prvih dni ne samo vsestranski politični voditelj, plamtčev govornik in publicist, marveč tudi eden najbolj aktivnih graditeljev v polaganju temeljev nove socialistične Jugoslavije.

Tovariš Moša je bil eden izmed idejno-političnih in organizacijskih voditeljev prvih narodnoosvobodilnih odborov, ko jih je razvijal kot prve celice nove ljudske oblasti. Bil je duša zakonodajnega dela, ki je teklo prek AVNOJ in njegovega Prezidija ter pozneje prek začasnega ljudskega narodnega predstavništva. Bil je eden izmed najuglednejših sodelavcev v pripravljani volilnega zakona za Ustavodajno skupščino — prvi parlament nove Federativne ljudske republike Jugoslavije. V tem obdobju je razvijal veliko dejavnost v vrsti razprav, govorov in člankov, v katerih je pojasnjeval duha in vsebino naše ljudske oblasti.

Enako dejaven in ploden je bil tovariš Pijada kot predsednik Zvezne ljudske skupščine pri izgradnji našega parlamentarizma. Zmerom in povsod je opozarjal na vlogo, ki naj jo ima Zvezna ljudska skupščina v našem sistemu, kakor tudi v političnem življenju nasploh. Zelo se je veselil in pripravil na bližnja in bodoča zasedanja, na katerih naj bi obravnavali perspektive našega nadaljnjega družbenega življenja. Pohitel je, da bi se pravočasno vrnil z odgovorne naloge, ki mu jo je zaupala Zvezna ljudska skupščina in v kateri je tudi zgorel.

Dragi tovariš Mošo, dovoli, da Ti spregovorim nekaj besed v imenu rodu, ki si mu bil pred vojno kot revolucionar, ljudski govornik, teoretik, ideolog in publicist nedosegljiv ideal, simbol neustrašenosti in borbene načelnosti, komunist nedosegljivih vrlin, za nas mlade komuniste. Preprost, kakor si bil, neposreden, poln razumevanja in topline — takšnega smo te tudi osebno spoznali v revoluciji in po revoluciji in te še bolj vzljubili, ker smo doživeli v tebi avtoriteto druge vrste, še bolj človeško, še

Posmrtna maska pokojnega Moše Pijada

bolj odkritosrčno, še bolj tovariško kakor prej. Mi smo rasli kraj tebe in obogatevali od vsakega srečanja in pogovora s teboj, čuteč te v polnem pomenu besede kot starejšega, in spet našim srečam neskončno blizu stoječega tovariša drugega čike Janka. Te vrline so te povezale z najširšimi sloji naših narodov v vsej Jugoslaviji, da si bil enako priljubljen v svojem Beogradu, Srbiji, kakor tudi v Makedoniji, Bosni, Črni gori, Sloveniji ali Hrvaški, ker si tako neposredno čutil bit ljudstva in življenja delovnih ljudi tudi takrat, ko si bil toliko let, in sicer v najlepših letih svojega življenja, iztrgan iz vrst ljudstva.

Toda v narodnoosvobodilni borbi si doživel srečo, ki jo je slehernemu borcu naklonila naša revolucija in njena zmaga, a to ti je bila nova velika pobuda za še bolj neutrudljivo delo v dobro naših narodov. Nam in bodočim rodovom boš ostal v trajnem spominu kot eden izmed tvorcev jugoslovanskega patriotizma, ki zdaj prevzema in združuje vse narode socialistične Jugoslavije v enotno silo.

Ko se poslavljam od Tebe, dragi čika Janko, od ljubljene, spoštovanega tovariša predsednika — se Zvezna ljudska skupščina in vsi naši narodi poslavljaljo od Tebe z neizmerno bolečino v srcu. Tvoja življenjska pot, tako svetla in čista, polna žrtev, junastev in nezlomljive odločnosti, tvoj pogled bo nova pobuda, da se bomo še z večjo močjo lotili dela, za katero si živel in zgorel, ko si izpolnjeval naloge, ki so jih ti zaupali naši narodi.

Večna hvala in slava velikemu državniku, prekaljenemu revolucionarju, priljubljenemu voditelju, dragemu in spoštovanemu predsedniku Zvezne ljudske skupščine tovarišu Moši Pijadu!

Okrog 14.30 ure je za zmeraj zapustil Skupščino neumorni delavec, prvi junak socialističnega dela, človek, katerega delovni dan je bil neomejen. Premagala sta ga smrt in utrujenost, o čemer do zadnjega trenutka ni hotel ničesar slišati, in danes odhaja. Moša Pijada, ustvarjalec, ki je bil najbolj potrjen tedaj, »kadar ni mogel delati«, kakor je dejal v nekem intimnem razgovoru, ko se je nedavno vračal z napornega potovanja.

Oddaljuje se nagrobna plošča s komaj nekaj besedami globoke vsebine: »Moša Pijada — 1890—1957«, in venci in še venci. Prvi je venci njegove soproge, nato predsednika Tita in Jovanke, CK Zveze komunistov Jugoslavije in Zvezne ljudske skupščine.

Pred posmrtnimi ostanki Moše Pijada stopajo zatem potrti nad izgubo drugega čika Moše tisti, ki jih je najbolj ljubil — pionirji. Spreved nadaljuje zbor Centralnega doma JLA in društva »Branko Krstanović«, nato častna četa.

Pred lafeto nosijo še tri največja odlikovanja pokojnika. Red narodnega heroja, ki ga nosita generalmajorja Miloš Zekić in Danilo Komnenović, Red junaka socialističnega dela, ki ga nosita člana CK Ljudske mladine Jugoslavije Milena Bubalo in Milka Šćepanović, ter Spomenica 1941, ki jo nosita ljudska poslanca Momir Bošković in Grga Jankež. Nato sledi lafeta, na njej krsta s posmrtnimi ostanki Moše Pijada. Za krsto stopa presunjena soproga Lepa z družino. Za družino grede predsednik republike Josip Broz Tito, njegova soproga Jovanka Broz in dr. Ivan Ribar.

V žalostnem sprevedu stopajo nato člani Izvršnega komiteja CK Zveze komunistov Jugoslavije Edvard Kardelj, Aleksander Ranković, Franc Leskošek, Ivan

(Nadaljevanje na 2. str.)

Poslednjo častno strazo ob mrtvaškem odru so imeli generalni sekretar CK ZKJ Tito in člani Izvršnega komiteja Edvard Kardelj, Aleksander Ranković, Ivan Gošnjak, Franc Leskošek in Salaj

Aleš
Bebler

MOŠA V PARIZU

Na Pariz vežejo tovariša Mošo predvsem spomini na njegovo prvo bivanje v tem središču slikarstva in likovne umetnosti sploh. V razgovorih se je pogosto vračal na tisti čas.

Ko se je na poti v London ustavil v Parizu, sem spremljal njega in tovarišico Lepo v avtomobilu na letališče Orly. Moša je iznenada pretrgal razgovor in, pazljivo motreč skozi okno, po nekaj trenutkih dejal: »Kje pa smo — kraj se mi zdi znan?«

Šofer Ivančič odvrne: »Port d'Italie.«

»Da, tako je,« pravi Moša. »Pomislite, kaj se mi je tu pripetilo leta 1909. Bila je zima. Podnevi smo zmrzovali v ateljejih. Kje naj prebijemo večer v kramljanju s prijatelji? Nihče nima bora, da bi šli v kavarno. Izračunamo, da bomo z zadnjimi franki vendarle našli toplo mesto, in sicer v metroju. Vstopimo in se vozimo sem in tja, zraven pa pazimo, da ne bi spregledali postaje, kjer je moč spremeniti smer, ne da bi človek izstopil. Pozno ponoči pa smo vendarle napravili napako in se znašli, vidite, tukajle na 'Port d'Italie'. Izstopiti smo morali, denarja za novo vozovnico pa nismo imeli. Pa jo mahnemo, sredi noči, lačni, peš nazaj v mesto.«

»Kdo je bil s teboj, čiča?« ga pobaram.

»Ne spominjam se vse družbe, mislim pa, da je bil z nami tudi pokojni Tomič.«

Moša se je rad sprehodil po Montparnassu, kadarkoli je bil na potovanju. Nekoč pa je prišel tudi dlje — do Bretagne. Ko je prvi krat bival v Franciji, je preživel tamkaj, v Bretagni, v neki vasi, mesec dni. Pozneje pa — leta 1952

— je šel po sledi svojih spominov, a tudi v upanju, da bo našel slike, ki jih je bil pustil pri krčmarju — natanko pred štiridesetimi leti. Našel je vas, našel je hišo ob mostu. Toda to ni več krčma. Poizvedoval je in nazadnje je našel

bivšega krčmarja, ki je potrdil, da je imel krčmo prav v tej hiši. Tudi spomnil se je nekdanjega »mladeniča iz Beograda«. Toda za slikami ni bilo več sledu... Navzoči Francozi so se čudili, da se tuje, ki je prebil tukaj samo mesec dni pred več kot štiridesetimi leti, še spominja, v kateri hiši je bila tedaj krčma.

Odkar sem v Parizu, je Moša vselej, kadar smo bili skupaj, poudarjal željo, da bi si ukradel kakšno nedeljo ali vsaj nekaj dni za oddih in sprehode po galerijah. Ko sem ga spomnil na ta načrt, je rekel: »Nikar ne sili žabe v vodo. Ob prvi priložnosti bom šel.«

Na poti v London se je veselil povratka. Zdaj ima komaj nekaj ur časa, ko se bo vračal, bo časa več, nekaj dni. In tako je bilo določeno, da se bo delegacija vrnila v Beograd v nedeljo, 17. marca, da bi se Moša mudil v Parizu dva dni in pol.

Tovariš Vejvoda mi pripoveduje: — Na letališču v Londonu, pred odhodom, pravi Moša: »Težko diham ta atlantski zrak. V Parizu bo bolje.« Toda ob prihodu v Pariz, na letališču Le Bourget, je razočaran. Svoji tovarišici pravi: »Pariz ne sprejema čiče tako kot nekdanj. Ne počutim se dobro.« Pa vendar je vesel. V avtomobilu vzklikne: »Kako sijanje dan! Sonce in pomladni zrak. Takoj se odpravim na sprehod.«

Kam naj gre na sprehod? Ne bom mu že prvi dan predlagal galerije. Jutri pa prav gotovo. Že na letališču je pripovedoval novinarju, ki ga je zaprosil za razgovor, o svojem namenu. Rekel mu je: »To mi ni v zabavo, marveč mi je potreba. Veste: nisem slikar, ki slika samo ob nedeljah, za razvedrilo. Meni je to poklic.«

Uro pozneje, ko se spreha po parku Monceaux, postane Moša utrujen. Rad bi sedel na klopi. Toda ven je šel brez plašča, zrak pa je čedalje bolj svež. Ura je pet popoldne. Z Lepo skleneta, da se vrneta domov, da se bo čiča odpočil, toda samo malo. »Veš, da potrebujem le deset minut, da se zleknem. Nato se odpravim v avtomobilom v mesto. Moram kupiti vnuku, kar sem mu obljubil: barvice.«

Barvice za vnuka! Simbolična poslednja želja slikarja!

V naših prostorih v Parizu, kjer je preživel Moša svoj zadnji dan, bo zmeraj živ spomin na to. Spomin na Mošo — tovariša, borca, državnika, pa tudi na Mošo slikarja, slikarja z vsem srcem.

S tragičnim koncem bo dobila nov pomen njegova slika, najlepša in nam najdražja slika: v velikem salonu veleposlaništva — Mošin avtoportret iz leta 1911.

V Skupščini je pokojni Moša Pijade oblikoval principe naše zakonodaje

»Ne bom ga več srečaval...«

Moji spomini na Mošo Pijade? Bila sva si dobra znanca, kot na stotine drugih; bojim se, da ne bom vedel o njem kaj zanimivega povedati.

Spoznal sem ga v februarju leta 1944, ko sem bil prišel s Primorskega na zasedanje Slovenskega narodno-osvobodilnega sveta v Črnomelj, ki so se ga udeležili tudi nekateri tovariši iz AVNOJ. Med njimi je bil tudi Moša Pijade, ki sem ga tedaj prvokrat slišal govoriti. Po zasedanju so mlajši tovariši kmalu odšli, nekateri starejši — Moša Pijade z ženo, Ivan Ribar in Marko Vujačić — pa so še nekaj časa ostali na Kočevskem Rogu. Sneg je bil zapadel tako na debelo, da so bile poti težko prehodne, hkrati pa je bilo takrat v Sloveniji razmeroma mirno, medtem ko je sovražnik v Bosni precej živahno napadal.

Mošo Pijada sem vsak dan srečaval v menzi, s svojimi tovariši pa je tudi vsak dan proti večeru prihajal v našo »staro IO barako«, skrito v gozdni vrtači, poslušat radio. Ob tisti uri smo lovili politične in vojaške novice, ki so se nato živahno komentirale. To so bile prijetne minute. Moša Pijade, ki je sicer zahteval brezpogojno izvrševanje dolžnosti, je bil v družbi tovariški in dovipen, včasih hudomušen, znal je najti pot v človekovo srce, da se je vsakomur na mah prikupil.

Naši gostje so stanovali v novi baraki više na pobočju. Moša Pijade je, kakor so pripovedovali njegovi sostanovalci, le malo počival, zadosti mu je bilo le nekaj ur spanja. Ponoči je vstajal in v mrazu, ki je silil skozi lesene stene, nalagal v peč ter se ob karbidovski ločil pisanja. Če ga je delo utrudilo in ga je objel dremavec, je zopet legel za kako uro.

Menda je bil tak po svojem stvarjenju, da je le težko pretrgal brez intenzivnega dela. Če ni na svojem bosenskem konjiču odjezdil kam v Belo krajino, kjer se je že oznanjala pomlad, je neprestano razmišljal in snoval. Živo prepričan v končno zmago, je v mislih oblikoval novo Jugoslavijo z novo socialistično zakonodajo. Četudi ni bil pravnik po poklicu, temveč umetnik slikar, je z živim čutom uspešno zamišljal novo ustavo in nove zakone, da pridejo ob svojem času pred ljudske poslane v razpravo in potrditev. Tako so nastajali osnutki prvih zakonov, o katerih je Moša Pijade z nekaterimi tovariši po ure in ure živahno razpravljali in si zapisoval pripombe.

Nekatera misel, ki je bila takrat izrečena, je postala meso in kri v poznejši Ustavodajni radni Ljudski skupščini. Spominjam se tudi načrta državnega grba nove Jugoslavije. Plamenice, plameni se spajajo v en sam plamen. Moša Pijade ga je bil v tistih dneh zamislil in narisal. Pokazal nam ga je, da povemo svoje mnenje. Vsi vemo, da je ta načrt obveljal.

Sneg je že skopnel tudi na Kočevskem Rogu, razen v globokih vrtačah, ko se je Moša Pijade poslovil od naših kočevskih gozdov in z ženo ter s tovariši odšel na pot v Bosno. Nisem ga več srečal do osvobojenja, ko smo se člani AVNOJ zopet našli na zasedanju v Beogradu. In potem še mnogokrat, ob vsakem zasedanju; bil je tesno povezan z delom naše Zvezne ljudske skupščine, duša naše nove zakonodaje.

Kot človeku sem se mu še bolj približal na dveh poteh naše parlamentarne delegacije v tujino. Prvič v Češkoslovaško, drugič v Turčijo. Kadar smo bili sami med seboj, nam je bilo toplo pri srcu od njegovega tovarištva in vedrine. A kdor misli, da so taka potovanja delegacij kot vesel izlet, se moti. Program je po navadi tako natrpan, da pogosto presega človeško zmogljivost. Če to velja za člane delegacije, velja še toliko bolj za njenega vodjo, ki je neprestano v središču pozornosti. Ko drugi

počivajo, mora on odgovarjati na vprašanja časnikarjev, ki mu sledijo na vsak korak, in dajati izjave.

Spominjam se poti iz Turčije. Komaj je vlak prevozil jugoslovansko mejo, so Moši Pijadu sporočili, da ga čakajo časnikarji. Izmučen od poti je za hip molčal in samo globoko vzdihnil. Nato se je nasmehnil, sprejel časnikarje in jim dal izjavo.

Na to sem pomislil ob težki, nepričakovani novici, da je Moša Pijade umrl na poti iz Anglije. Ni pretirano, če rečemo, da je izgorel v svojem delu, to je resnica. Zvezna ljudska skupščina, s katero je bil povezan kot morda nihče drug, se mi bo zdela kot osirotila. Ne bom ga več srečaval na hodnikih, da bi se z nasmehom pozdravila kot stara znanca. Naj je bil še tako čez glavo zakopan v delo, ni nikoli prezrl človeka, vedno je imel zanj topel nasmeh in prijazno besedo. Od njega je vela toplina in razumevanje kot ob vsakogar, ki je mnogo preskusil in pretrpel v življenju.

France Bevč

Poslednje ure v Ljudski skupščini

Beograd, 18. marca, ob 12. uri. Minulo noč so govorili po beograjskih ulicah daleč okrog Skupščine, kjer leži dragi pokojnik, samo šepetaje. Ulice, ki se zlivajo na Bulevar Revolucije, so že večeraj popoldne zaprli reditelji in usmerjali množice Beograjanov in okoličanov proti Tajsmajdanskemu parku, kjer so se tiho, brez besed zlivale v reko, ki ni prenehala valovati vso noč niti za hip proti Skupščini. Bilo je polnoči, ena, dve zjutraj, ko so, ne da bi vedel od kod, spet in spet prihajali ljudje, ki so čutili, da morajo po slovo.

Kdaj je stopil pokojnik v srce vseh teh ljudi? Tolikih desetstisočev in stotisočev? Pred vojno? Da, že tedaj. »Bilo je 1936. leta,« je zapisal usnjarski delavec Jovan Badrić ponoči v eno izmed šestih, zdaj morda že desetih, dvanajstih spominskih knjig v Palači Zveznega izvršnega sveta, »ko so pripeljali tovariša Mošo na zdravljenje v beograjsko bolnišnico. Tedaj smo ga obiskali delavci in mu prinesli nekaj darov, nekaj priboljškov...«

Tu je pero delavcu Jovanu zastalo in do naslednje besede je precejšen razmah. Gotovo je spet videl vse, kaj je bilo tedaj, ko so stali sredi bolniške sobe in se niso bali žandarja pred vrati, ne žandarja v sobi in jih ni bilo strah policijskih kartotek. Morda je moral za hip počakati, da je zadržal ali otrl solzo, mogoče tega nihče ne ve, ker ga nihče ni videl.

Pokojni Moša je pogledal s svojimi očmi polnimi svetlobe, prijateljstva, hvaležnosti: »Zahvalil se je nam,« je pisal naprej Jovan, »in vpričo žandarja rekel: 'Na tem mestu meni niso potrebni darovi, pošljite pa jih tistim, kjer jih je mnogo več...«

Po dvajsetih letih je Jovana pripeljal ta spomin na Mošo ponoči v zgradbo Izvršnega sveta,

kjer je čutil: »Borbenost in skromnost neumrljivega tovariša bosta ostali trajen spomin

V knjigi sožalja se vrste podpisani, napisani s težko roko delavcev, večšo roko intelektualcev in nezurnjeno roko otrok.

delavskemu razredu in našemu narodu.« »Slava mu,« je zapisal in se podpisal usnjarski delavec Jovan...

Noč je prižgala luči. Toda močneje od njih je morala goreti v srcih vseh teh desetstisočev luč, ki jo je prižgal Moša. Vsakdo od njih, ki je stal in čakal v nemi povorki, je imel očitno kaj, kar ga je vezalo na Mošo.

Tisoči in desetstisoči čakajočih so siliili, da se pred odrom vsi, ki so se prišli posloviti, niso mogli dolgo zadrževati. In vendar nekateri niso mogli naprej.

Zakaj se je ustavljalo toliko ljudi tam pred odrom in odlagalo skromne šopke? Nekaj so govorili, pet, šest besed. Pokojniku in zase. Bilo bi preveč kruto, da bi jih

človek motil ob slovesu, ki je bil zares nekaj povsem intimnega.

Toda tisto, kar je rekel, je rekel neki kmet — kdo ve, od kod je bil in kako težko je prišel po trdem tlaku in stopnicah, opirajoč se na palico? — Tisto, kar je rekel, smo nehoti slišali:

»Druže Mošo, hteo, dugo sam hteo, da razgovoram jednom s tobom. Nisam... a hteo sam družje Mošo... Sad...«

Potem je zajokal in za hip se je ves stresel. Le za hip. Nato se je spet oprl na palico in se naglo — revež, kako težko je pohabljen — naglo, pravim, izgubil s svojo neuresničeno željo med množico proti izhodu.

Bilo je dve zjutraj... — Ura je tekla. Podoba je bila navidez vedno enaka, toda poslovalo se je stotisoč in do desete ure danes zjutraj: 200.000 ljudi vsak zase. In kar naprej so tam pred odrom nekateri zastajali...

Morda so tam v kotu dvorane, kjer se ustavljajo ljudje, ki predstavljajo tisk vsega sveta, teki, ki niso vedeli, kaj je pomenil pokojnik Moša nam vsem. Zdaj so ga spremljali stotisoči, čutijo, da je to slovo prijateljev, ki jih je povezovalo, združilo življenje, iste potrebe in težnje.

»Večna Ti slava,« pišejo... »Moje sožalje tovarišici Lepi...« »Sožalje Centralnemu komiteju ZK...«

»Moje sožalje tovarišu Titu in Zveznemu izvršnemu svetu...« Nekateri pišejo pisma, drugi vstopajo v palačo z listki v rokah, ki jih polagajo predse in prepisujejo besede, ki so jih napisali doma mirni in zbrani, da bi se čim lepše oddolžili spominu pokojnika.

Stotine vencev, tisoči brzojavk, stotisoč in mimohodu žalosti, desetstisoč, ki niso mogli do pol dvanajstih, ko so morali mimohod žalosti prekiniti, da bi se lahko poslovili od pokojnika

Tovariš in prijatelj

Kamor koli smo prišli, povsod enako.

Zalovanje.

»Namesto razgovorov — ihte nje, namesto besed — solze.

»Ljudje umirajo, saj vemo,« so nam rekli, »toda umrl je naš čiča Janko!«

»JAZ DA SEM RAZJEZILA ČIČA JANKA?!«

Tako je pripovedovala včeraj njegova osebna tajnica. Sedi v njegovem kabinetu. Joče. Bolje ga je poznala, ker je bila vsak dan blizu njega. Pred njo zaklenjena vrata, vrata njegove delovne sobe. Tu je vstopal vsak dan. Včeraj bi se moral vrnil. Toda...

»Ne vem, kaj naj vam pripovedujem... kje naj začnem.

Bila sem partizanka v Krajini; bilo mi je 13 let. Na uho mi pride: »Čiča Janko govori, pridite na zborovanje!«. Tedaj sem ga spoznala. Lahko si mislite, kako sem se vzradostila po osvoboditvi: on, Moša Pijade, je pozval mene, podeželanko iz Krajine, naj bom njegova tajnica.

V prostem času se je Moša Pijade rad ustavljal na vrtu svoje hiše

Nekoč se je razhudil name. Točnost in natančnost sta mu bili nad vse. Jaz pa netesa nisem končala pravočasno. Razjezil se je, ni mi bilo prav, zelo hud je bil. Meni pa je bilo prav tako hudo:

Jaz da sem razjezila čiča Janko! Udrle so se mi solze. Vstopila sem, da bi se mu opravičila.

»Pridi, otrok, k meni,« mi je rekel, »biti moramo točni!« Pa vstane iz-

za mize, izvleče robec in mi obriše solze...«

USLUZBENCEM JE PISAL S POTI

»Ljudje so mu pisali. Prosil so ga za kaj, se pritoževali. Nikoli ni dovolil, da bi koga zavrnili. Pravil mi je: 'Pojdi, otrok, poglej, koliko jih je še. Iti moramo še v občinsko poslansko pisarno. Tudi tam nas čakajo.'

Nikogar ni zavrnil. Zmeraj je na hrbtni strani prošnje ali pritožbe zapisal: 'Pogledati! Preveriti!', pa čeprav je bil komaj en odstotek verjetnosti, da je pritožba ali prošnja upravičena.

Hotel je, da mu vse natanko pojasnijo. Zato se je včasih zelo dolgo zadrževal z ljudmi.

Utrujen? Tolikokrat!

Če je bila seja Skupščine, je tudi on prišel pozno zvečer domov. Toda zjutraj je bil spet točen, prišel je ob času, vrgel mi je kup pošte na mizo. Vidim, nocoj je pisal. Kakih deset pisem. Tipikal je sam. Vrgel mi jih je na mizo in mi velel:

»Pošlji, ljudje čakajo na odgovore!«

Tajnica kaže kup dopisnic in pisem.

»Z vsake poti je pisal nam, uslužbencem, vse od kraja je pozdravljali, kogar koli je poznal.« Zato smo se v branje. Enemu svojih uslužbencev piše:

»Nedelja zvečer. Sneži od ranega jutra kakor v februarju. Jutri moramo kreniti po deželi, pa ne vem, kako bo šlo, če ne bo prenehalo snežiti.

Mišim na svoj požrtvovalni in ljubljeni kabinet. Pozdravljam vse. (Vrstijo se imena uslužbencev.) Vaš predsednik.«

OBISKAL ME JE CELO V BANJA LUKI

Čiča Janko je bil preprost in neposreden človek. Najbolj živi so spomini na vrt, ki ga je sam obdeloval.

»Zmeraj nam je govoril: 'Dajte, otroci, da okopljemo gredo... Pripravite mi seme... Jutri bomo končali okopavanje...'. Potem ko se je utrudil, je pristopil k platanu in slišal. In tako izmenoma.« »Povejte nam kak dogodek. Vaš doživljaj...«

»Odpeljal sem se v motorjem na letovanje in se ponesrečil. Deset dni sem ležal v nezavesti v banjaški bolnišnici. Ko sem prišel k zavesti, so mi zdravniki povedali: 'Ali veš, da je bil tu predsednik Moša Pijade, da bi te obiskal? Prišel je iz Beograda. Prosil nas je, naj skrbimo zate. Dejal nam je: 'Prosim vas, rešite mi dečka...'«

VIDITE, TAKŠEN JE BIL NJEGOV ODDIH

»Vi ste njegov šofer, vozili ste ga, pripovedujte.«

Mladi mož se je skorajda skril za avtomobilom.

»O njem naj govorim. Našem čiči... Zmeraj je bil pripravljen šaliti se, vedno nasmejan, toda dostikrat utrujen. Kadar sem ga pozno vozil domov s kate-re izmed številnih sej, me je najprej vprašal: 'Ali si kaj jedel?' Ko pa je dobil odgovor, je globoko dihnil in se utrujen zleknil na sedež...»

Nekoč je odšel na oddih v smederevske vinograde. Kar čudno se nam je zdelo: »Predsednik počiva.« Toda zmotili smo se. Tam je vsak dan delal. Pripravljali je novo redakcijo 'Kapitala' in vsak dan poslal v Beograd rukopis, da bi ga oddal korektoru. Vidite, takšen je bil njegov odih...»

Pred njegovo hišo je tihna, mirna, ozka uličica, ograjena z dolgo živo mejo.

Ze smo hoteli oditi, ko se nam približa več deklic. Pet, šest, morebiti sedem let starih.

»Ali ste bili na domu čiča Janka?« vpraša ena. »Poznala sem ga. Vidite, tukajle je hodil. Ko smo slišale, da je umrl, nam je bilo zelo hudo. V šoli smo jokale, dve uri smo pripovedovale o njem, učiteljica nam je pripovedovala. Me pa smo zbrale nekaj denarja, rade bi mu kupile šopek cvetja...«

Naš čiča Janko... Velimir Petrović

Neprestano prihajajo sožalja iz države in tujine

Spet so se zbrali

Ožji odbor razorožitvene komisije OZN se je spet zbral. Predstavniki Velike Britanije, Kanade, ZDA, SZ in Francije - ki jim bo šele zgodovina določila njihovo mesto - so se sestali v Lancaster Housu v Londonu, da bi nadaljevali razpravo, ki so jo lani prekinili. Koliko se bodo imeli in kako dolgo bo trajalo njihovo zasedanje, se še ne ve. Drži samo, da bodo morali do 1. avgusta poročati razorožitveni komisiji OZN.

Delo ne bo lahko. Predlogov in načrtov je res veliko. Stare so obdržali z novimi. Zanimljivi in kombinirani je cel kup. Seznan je dolg, toda dobro znan. Ni ga treba navajati. Važnejše je to, da so številni izmed predlogov realistični, da so dobili realnejše, konkretne oblike, da nima več propagandističnega poudarka, da vsebujejo številne stične točke in da izpričujejo razumevanje nevarnosti pred nadaljnjim tekom v oboroževanju.

Gradivo o razorožitvenih načrtih je obsežno. Napisani so že debeli zvezki zapisnikov, s številnimi po-

gljavji, vrstami, številkami. Za doslej brezplodne razprave so potrošili dolge ure, skozi te razprave se je kot ne-prekinjena nit vlekle razočaranje svetovne sprico tega, da niso izkoristili vseh ugodnih priložnosti in realnih možnosti vsaj za začetni sporazum.

Prišlo je skoraj že v navado, da pred vsakim pomembnim mednarodnim sestankom - ta v Londonu pa je nedvomno pomemben - povedo kakšno dobro besedo, izrazijo upanje v uspeh. Tudi tokrat se ni treba izneveriti tej navadi. A ne zato, ker mi, ker vsi ljudje na svetu vroče želijo, da bi odpravili moro nove vojne, marveč zato, ker so objektivni pogoji takšni, da omogočajo začetni napredek, ki bi uvrstil razorožitve med trajnejše činitele popuščanja mednarodne napetosti, v srebne trajnega miru.

Mandat ožjemu odboru razorožitvene komisije OZN so obnovili z vsem zaupanjem. In zato - naj bo svetu prihranjeno vsaj novo razočaranje.

D. Tr.

STAVKA V BRITANSKIH LADJEDELNICAH

Zdaj še doma

Politična in gospodarska kriza utegne sprožiti stavkovno gibanje, kakršnega v Veliki Britaniji že trideset let ni bilo

(OD NAŠEGA STALNEGA DOPISNIKA)

London, 18. marca. Minuli teden je bil še ves v znamenju dramatičnih dogodkov prejšnjega tedna, a tudi bližnjih dogodkov, ki se obetajo v tekočem tednu; bil je nekako med Macmillanovim pariškim sestankom z Mollettom in njegovim bližnjim sestankom z Eisenhowerjem na Bermudih, po razburljivih nadomestnih volitvah v bivšem Edenovem volilnem okraju, kjer je doživela Konservativna

stranka hud poraz. Izvzemši zanimivo, toda v glavnem brezpredmetno parlamentarno debato o bližnjem vzhodu so Angleži preživeli sedem dni v pričakovanoju dogodkov.

Na enem področju pa je bilo nekaj novega. Dolgotrajni spor med delavci in delodajalci ladjedelniške industrije, ki je več mesecev tlel in se v minulnem tednu razplamtel. Ladjedelniški delavci so v soboto napovedali stavko. V velikih ladjedelnicah na angleški obali je nastala mučna tišina. Tako je našla napetost vsega tedna ventil v stavki, ki ni običajna stavka, marveč bi se utegnila spremeniti v največjo krizo britanske industrije v zadnjih 30 letih.

Od zgodovinske splošne stavke leta 1926 Velika Britanija še ni imela opraviti s takšno krizo. Začelo se je z zahtevo delavcev po zvišanju plač in z odklonitvijo delodajalcev, ki o tem sploh niso hoteli govoriti. V nasprotju z večino stavk v katerih skoraj zmerom najdejo kompromisni izhod, preden delavci ustavijo stroje ali vsaj v prvih dneh stavke, pa je bilo tokrat jasno, da je odpor proti kompromisu od dne do dne večji. Delodajalci so odločno odklanjali sleherni pogajanja. Trade Unioni pa so napovedovali »stavko do kraja«. Oblasti so se prepozno spomnile, da bi ponudile arbitražo. Obe sprti strani pa sta odklonili sleherni intervencijo ministrstva za delo. Sindikat ladjedelniških delavcev je odločno zahteval neposredna pogajanja, ki pa so jih delodajalci spet odklonili. Tako je prišlo do stavke, ki je omrtničila vse angleške ladjedelnice. Delati je danes prenehalo nad 200.000 delavcev. Vse pa kaže, da je to šele začetek. Konfederacija ladjedelniških kovinskih in strojnišnih Trade Unionov, ki ima blizu 3 milijone članov, je napovedala, da bo v soboto organizirala solidarnostne stavke, ne sicer totalnega značaja, pač pa v vseh ključnih industrijah. Akcije te konfederacije bi zadele industrijo letal, orožnih strojev in električnih naprav. To bo seveda samo »opozorilo« delodajalcem, napoved, da bodo Trade Unioni, če bo treba, do kraja podprli stavkajoče delavstvo v ladjedelnicah.

Ali bodo delodajalci popustili? Ali bo država posredovala s silo, kakor je storila leta 1926? Ali bo prišlo čez teden v Veliki Britaniji do nove splošne stavke? Težko je karkoli napovedati. Praktično so dane še vse možnosti. Morda najbolje ustrežajo temu položaju stihli čike Andrije: »Ko pade prižgana vžgalica na karkoli, se lahko nič ne zgodi ali pa tudi vse mogoče«.

Stavka 200.000 britanskih ladjedelniških delavcev je bila danes popolna v vseh ladjedelnicah. Ob vhodih v gradbišča stoje stavkovne straže. Ustavljena je gradnja na stotine ladij, med katerimi jih je več že skoraj dograjenih.

K. Timotijevič

SPET OŽJI ODBOR RAZOROŽITVENE KOMISIJE OZN

Razorožitveni načrti in Lloydovi predlogi o njih metodičnem obravnavanju

London, 18. marca (Tanjug). V Lancaster Housu se je danes začela konferenca ožjega odbora razorožitvene komisije OZN. Konferenca, ki bo trajala kakih 5 tednov, se je začela v vzdušju bodrih izjav in upov o možnosti določenega napredka na poti k svetovni razorožitvi. Izvedenci pravijo, da bodo delegacije v odboru začele obravnavati načrte in predloge na podlagi soglasnega priporočila Generalne skupščine OZN.

Na dnevnem redu so skupni anglofrancoski načrt, načrt Sovjetske zveze, program ameriške vlade, predlogi Jugoslavije o delni razorožitvi, gledišča Indije o poskusnih jedrskih eksplozijah in skupni predlog Kanade, Japonske in Norveške o registriranju jedrskih eksplozij.

les Moch in kanadsko veleposlanik v Moskvi David Johnson. Zasedanje je začel Selwyn Lloyd, ki je dejal, da je glavna naloga odbora rešiti svet pred »bičem vojne« tako, da bi čimprej našli pot k zmanjšanju oborožitve. Oborožitev je hudo breme za vse države. Nekatera svo-

bodna orožja so tako nevarna, da je treba od srca želiti, da bi dosegli sporazum, po katerem tega orožja ne bi bilo treba proizvajati. Izrazil je prepričanje, da bodo dežele, ki se udeležujejo razgovorov o razorožitvi, dosegle praktični sporazum, ki bo ustvaril zaupanje med deželami. Selwyn Lloyd je nato predlagal tri delovne skupine, eno za obravnavanje zmanjšanja klasične oborožitve, drugo za vprašanja nadzorstva nad posledicami poskusnih jedrskih eksplozij in tretjo, ki bo razpravljala o nadzorstvu nad proizvodnjo jedrskih surovin, potrebnih za izdelavo atomskega orožja.

Dosledna politika

Indije nasproti blokom, glede Kašmira in Bližnjega vzhoda

New Delhi, 18. marca (Tanjug). - Predsednik Indijske unije Prasad je govoril na seji obeh domov sedanjega indijskega parlamenta, ki se je danes poseljal. Izjavil je, da stoji indijska vlada na jasnem in neporečnem stališču, da je Kašmir bil in je sestavni del Indijske unije kot vse države, ki so se ji pridružile leta 1948. Sedaj

položaj sta povzročili agresija in nezakonita zasedba indijskega ozemlja. Pakistan je prekršil mednarodne obveznosti in sporazume. Prasad je izrazil obžalovanje, ker v Pakistanu še ni popustilo sovraštvo in pozivanje na »džehad« (sveto vojno) proti Indiji. Omenil je bližnji obisk predstavnika Varnostnega sveta Jaringa in dejal, da ga bo vlada v skladu s svojo splošno politiko gostoljubno sprejela.

Nato je govoril o splošnem mednarodnem položaju in je dejal, da se že kažejo prva znamenja zboljšanja, da pa zdaj še ni razlogov za optimizem. »Zlasti politika vojaških zvez, sloneča na ravnovesju sil, medsebojnem nezaupanju in bojznosti, je povečala napetost v Aziji, stopnjevala oboroževanje in razširila območje hladne vojne. Indijska vlada pa je še nadalje trdno prepričana, da je samo miroljubno mogoče urediti vsa svetovna vprašanja.

Prasad se je dotaknil tudi dogodkov na Suez in v Srednji Evropi. Znova je opozoril na indijske simpatije do madžarskega naroda in indijsko stališče, da se morajo tuje čete umakniti od onod kakor od povsod drugod. Kar se tiče dogodkov na Suez, je rekel, da je politika vojaških zvez pomaknila »vojni stroj« čedalje bolj v Azijo. Izrazil pa je zadovoljstvo, da se sponjal na tem področju ni še bolj razširil.

Uprava v Gazi

spet v rokah Egiptčanov

New York, 18. marca. Associated Press poroča, da bo generalni sekretar Hammarskjöld bržčas še danes odpotoval na Bližnji vzhod. V Kairo bi moral prispeti v četrtek.

Iz Kaira pa poročajo, da sta poveljnik varnostnih čet OZN general Burns in pomočnik generalnega sekretarja Ralph Bunch prispela iz Ismailije v Kairo. Davi sta nadaljevala pot v Serm el Sejk na južnem koncu Akabskega zaliva, odondod pa odpotujeta nazaj v Gazo. Pregledala bosta čete OZN, preden prispe generalni sekretar OZN, ki mu bosta poročala o položaju. Bunch se je

sinoči v Gazi posvetoval z načelnikom oddelka za palestinska vprašanja v egiptovskem zunanjem ministrstvu generalom Gohardom.

Medtem so egiptovske oblasti prevzele varnostno službo v Gazi. V Gazi so se že pojavile patrulje, sestavljene iz domačinov. V Gazo je prispela iz Kaira tudi posebna komisija za šolstvo, ki bo preuredila učni sistem. Sinoči je novi guverner Gaze Hasan Abdel Latif govoril na zborovanju domačemu prebivalstvu in ga je pozval na enotnost. Latif je dejal, da se začneja zdaj nova doba enakosti in pravičnosti.

Kritičen sestanek v Londonu

Pariz, 18. marca (Tanjug). - Francoski zunanji minister Christian Pineau je nočjo odpotoval iz Pariza v London na sestanek zunanjih ministrov Zahodnoevropske unije, ki so ga sklicali zaradi krize, nastale v odnosih med sedmimi včlanjenimi deželami v zvezi z britansko zahtevo po zmanjšanju kopenske vojske na evropski celini.

To vprašanje so obravnavali tri dni konec prejšnjega tedna na sestanku stalnih predstavnikov Unije, a niso dosegli nobenega sporazuma. Francija je zato zahtevala nujen sestanek zunanjih ministrov, uradni predstavnik vlade pa je nočjo v Parizu izjavil, da bi »utegnile biti politične posledice neuspeha nočnjega sestanka odločilne za enotnost Zahoda«.

OBISK IZ POLJSKE V BURMI

Rangun, 18. marca. (AFP). Sem je prispel iz New Delhija predsednik poljske vlade Cyrankiewicz s poljsko delegacijo, ki je prišla v Burmo na uradni obisk. Poljski so bili sprejeti zelo svečano.

V Beogradu se mudi delegacija varšavskih mestnih organov pod vodstvom podpredsednika Ljudskega odbora Varšave Stefana Harasymowskija (na desni). Na sliki v razgovoru z vodilnimi funkcionarji beogradskega MLO.

Delegacija KPF na poti v Beograd

Francoski gosti bodo ostali pri nas teden dni - Mimo razgovorov s predstavniki ZKJ bodo zaradi spoznavanja naših razmer obiskali razne kraje naše države

Pariz, 18. marca (Tanjug). - Delegacija CK KP Francije je nočjo iz Pariza odpotovala v Beograd na razgovore s predstavniki ZKJ. V delegaciji so člani Politbiroja Francois Billoux, Raymond Guyot, Valdeck Rochet ter člana CK Pierre Villon in Jean Oghe. Predstavniki francoskih komunistov bodo v Jugoslaviji

teden dni. Poleg razgovorov s predstavniki ZKJ je na programu še obisk raznih krajev, da bodo čimboljše spoznali razmere v Jugoslaviji.

Poročilo o sestanku Dulles - Meyr

Washington, 18. marca (Reuter). Po današnjem sestanku ameriškega zunanjega ministra Dullesa in izraelske zunanje ministricke Golde Meyr je bilo objavljeno skupno poročilo, v katerem je rečeno, da je Golda Meyr izrazila globoko zaskrbljenost zaradi povratka egiptovskih oblasti v Gazo in da je Dulles prevzel nalogo zastaviti vpliv ZDA za zagotovitev miru in stabilnosti v tem delu sveta. Poročilo nadalje pravi, da sta oba ministra izjavila pripravljenost, da se ponovno posvetujeta o tem vprašanju, če bo potrebno.

Iz vsega sveta

EGIPT
PRVIH 26 LADIJ NA PREKOPU
Kairo, 18. marca. (Reuter). Egiptovska uprava Sueskega prekopa je objavila, da je po 8. marcu, ko je bila obnovljena ploščna manjših ladij po Suez, plulo po vodni poti 26 ladij nosilnosti do 500 ton. Sest ladij je šlo na sever, 20 pa na jug.

ARGENTINA

POBEG IZ ZAPORA
Buenos Aires, 18. marca. (AFP). Iz zapora v Rio Gallegosu so z letalom pobegnili štiri bivši visoki peronistični funkcionarji, in sicer Peronov ožji sodelavec Anarj, in sicer Peronov ožji sodelavec Anarj, bivši generalni sekretar argentinskega tona, bivši generalni sekretar argentinske generalne konfederacije dela Espojo, bivši argentinske aliance Kell in bivši član parlamenta Kuk. Pri begu jim je pomagala upravnik zapora, ki je tudi sam pobegnil.

FILIPINI

ZACASNI PREDSEDNIK REPUBLIKE
Manila, 18. marca. (AFP). Namesto neredno umrlega predsednika Ramona Magsoy se je bo do novih predsedniških volitev opravljal predsedniške pošte podpredsednik in zunanji minister Carlos Garcia. Današnji bil sprijeten, Menlo, da v znanju politiki ta čas ne bo nobenih sprememb. Volitve bodo v novembru.

Prvi transport beguncev iz Madžarske na Norveško

Beograd, 18. marca (Tanjug). Davi je z letalom odpotovala iz Beograda na Norveško prva skupina 65 madžarskih beguncev, ki pima 65 madžarskih beguncev, ki so izrazili željo, da bi odšli na Norveško. Kakor je bilo že objavljeno, bo Norveška sprejela okrog 250 madžarskih beguncev. Ostale begunce bodo prepepeljali na Norveško z letalom jutri in pojutrišnjem.

VREMENSKA NAPOVED

za torek, 19. marca
Spremenljivo oblačno. Jutranje temperature med 2 in 6, najvišje dnevne temperature med 12 in 17 stopinj C.

Minuli teden se je zahodnonemški zunanji minister Brentano na svojem potovanju »okrog sveta« ustavil v Washingtonu. Sestal se je tudi s predsednikom Eisenhowerjem - pred njegovim odhodom na Bermude

»Doslej smo dobivali investicijski kapital od Francije, ki nam posodi letno dobro milijardo. Amerika je pripravljena nuditi nam v obliki pomoči dodatna sredstva. Po našem mnenju pa ni spodobno, da bi se obračali na druge, ne da bi sami napeli vse sile, da bi z lastnimi sredstvi prispevali nekaj k izgradnji.«

Tuniške perspektive v nacionalni gospodarski smeri

V tem Burgibovem pozivu na vpisovanje tuniškega nacionalnega posojila je v nekaj besedah izražena vladna politika finansiranja prvih velikih javnih del v splošnem načrtu o industrializaciji dežele. Pomoč tujine, investicije tujega kapitala in delno investiranje domačega kapitala, za zdaj bolj simbolično, sodelovanje države pri industrializaciji z notranjim posojilom, to bo omogočilo, da bo vlada svoj načrt uresničila. Z notranjim posojilom naj bi nabrali približno milijardo frankov. To bo precejšnja obremenitev za Tunizijce, katerih letni dohodek znaša na prebivalca po 46.000 frankov. Posojilo vpisujejo posamezniki, ne banke. Burgiba hoče tako pritegniti k izgradnji vse ljudstvo. To prizadevanje ne bo simbolično, toda s to vsoto se razmerje med čisto tuniškimi sredstvi in investiranim tujim kapitalom ne bo mnogo spremenilo. Francoske investicije znašajo 86% vseh, 10% je čisto tuniških, 4% pa tujih investicij. Vse investicije znašajo 137 milijard frankov.

in domačega kapitala. Druga polovica čaka kakor to, da so zdaj enakopravni s Francozi tuje investicije, predvsem Američane, čozí ali Italijani, dosedanjimi gospodarji Tovarnice celuloze v Susi že grade. To je njihove dežele.

Poglejmo primer sindikatov v Tuniziji. Podružnica francoske Splošne federacije predvsem ameriškega, ki ga skušajo vlada dela je pripoznavala razdelitev delavcev na Evropejce in domorodce. Borila se je in finančni krogi pritegniti. Za Tunizijo je edini izhod, da s svojimi skromnimi sredstvi konkurira francoskemu kapitalu, ki ima v gospodarstvu ključne pozicije. Tuniška vlada torej ne misli na reforme na gospodarskem torišču, s katerimi bi bilo moč spremeniti sliko razdelitve narodnega dohodka.

Ne nacionalizacija ne agrarna reforma! Ne takoj ne v doglednem času! O tem v programu Neodestura ni ne duha ne sluha. Tudi Burgiba v svojem dolgoletnem boju nikoli ni dajal podobnih obljub. Njegov program je kaj preprost: svoboda in neodvisnost Tunizije. V Burgibovem gibanju ne smemo iskati nobenih elementov kake druge revolucije razen čisto narodna. Če pa proučujemo značaj te revolucije, moramo takoj zavrniti vse naše evropske predstave, formule in šablone, ker se s tuniško stvarnostjo ne ujemajo. Za nas je dejstvo, da si je Tunizija priborila neodvisnost, da se je otrsela francoskega skrbništva samo element narodne revolucije, kar tudi je v resnici. Za Tunizijce, ki jim še nedavno niti narodnosti niso prizadeli, pa pomeni več kakor zgolj ime,

Habib Burgiba

Bogdan Pešić

35 DEL SAZU ČAKA NA TISK

Problemi znanstvenega tiska

POGOVOR Z GLAVNIM TAJNIKOM SLOVENSKE AKADEMIJE ZNANOSTI IN UMETNOSTI PROF. DR. MILKOM KOSOM

Naša znanost se je v zadnjih letih lepo uveljavljala ne le doma, temveč poznajo dela naših znanstvenikov tudi široki mednarodni znanstveni krogi. Slovenska akademija znanosti in umetnosti, osrednja znanstvena in kulturna ustanova slovenskega naroda, je že doslej mnogo storila za širjenje slovenskih znanstvenih del. Vendar naleteva pri svojem delu na razne težave. Izdajanje znanstvenega tiska, ki spada med osrednje naloge Akademije, je namreč združeno z raznimi težavami. Zaradi važnosti tega problema se je naš sodalavec obrnil z nekaj vprašanji na glavnega tajnika SAZU prof. dr. Milka Kosa.

Ali bi mogli povedati kaj o sedanjem stanju znanstvenega tiska v Sloveniji, zlasti se tiska pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti?

Tisk znanstvenih del in razprav v Sloveniji vobče, posebej pa še pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti, je zaradi stanja in zmogljivosti naših tiskarn eden najbolj perečih problemov publikacijske dejavnosti v Sloveniji. Povezan je s splošno krizo, v kateri so tiskarne v Sloveniji. Pomanjkanje strojev — zlasti stavnih — pa izvežbanega kadra se čuti pri tisku publikacij naše Akademije prav tako kot pri tisku knjig in časopisja vobče, pri Akademiji še toliko bolj, ker gre za stavek, v katerem je večkrat obilo citatov v tujih jezikih, pa dalje, ker je to nemalokrat specialen stavek, na primer pri objavah matematične, fizikalne in lingvistične vsebine. Tak stavek je seveda zamuden in zahteva številne znake, ki jih vsaka tiskarna nima, ali pa celo nobena v Sloveniji. Včasih je nekdanja učiteljska tiskarna imela sorazmerno bogato kolekcijo lingvističnih znakov, s katerimi je mogla tiskati dela in razprave jezikovne vsebine, ne le slovenskih, marveč tudi lingvistov drugih narodov Jugoslavije.

Do neke mere pa moramo seveda razumeti tudi položaj naših tiskarn, če te naš znanstveni tisk ali ne morejo sprejeti v delo, ali pa prihaja pri njih na vrsto v zelo počasnem tempu. Priznajmo, nekateri naših tiskarn so natisnile za Akademijo vrsto del, s katerimi se mimo Akademije more tudi oficina v tiskarskem oziru upravičeno ponasati.

Toda zmogljivost naših tiskarn ima svoje meje. Stroji so po veliki večini zastareli in premalo jih je, da bi zmogli ustreči potrebam interesentov. Izvežbanih kadrov je prej manj kot preveč. Mnoge tiskarne duši pomanjkanje prostorov. Stevilo tiskarn v naših mestih je na splošno manjše kot je bilo nekaj. V Ljubljani in tudi drugod na pri-

mer ni več nekaterih tiskarn manjšega obsega, ki so nekoč mogle s ponosom kazati na svoje izdelke, opravljene z veliko skrbnostjo in ljubeznijo do črne

umetnosti. Pa končno: razumemo, da se danes tiskarne kot komercialna podjetja morajo ozirati po takim tisku, ki jim more laže kot na primer akademijski, ki je po svoji specialnosti nelahek in po svoji sorazmerno majhni nakladi manj zaželen, zagotoviti potrebna obratna sredstva.

Kako si je skušala Akademija pomagati v težavah glede svojega tiska in kako bi se jih vobče moglo zmanjšati in premagati?

Akademija si skuša pomagati na razne načine, da bi objavila v tisku rokopise, ki so jih njeni razredi in predsedstvo za natis sprejeli. Poizkuša s tiskarnami izven Ljubljane, išče možnosti za natis celo izven Slovenije. Dve tiskarni v Zagrebu, ki sta — mimogrede povedano — nekaj pošiljala rokopise za natis v priznane ljubljanske oficine, sta v zadnjih letih sprejeli v delo in natisnili nekatere publikacije najvišje slovenske znanstvene in umetnostne ustanove.

Naš ideal bi bil: lastna manjša tiskarna, opremljena z vsemi potrebnimi stroji in kadrom, ki bi morala obvezno staviti in tiskati publikacije znanstvenih

ustanov v Sloveniji, kot so Akademija, Univerza in ostale, šele v drugi vrsti pa sprejemati v delo tiskarske izdelke drugačne vrste. Pa tudi nabava nekaterih modernih stavnih strojev v obstoječih tiskarnah bi mogla do neke mere rešiti težko vprašanje našega znanstvenega tiska.

Zakaj je rešitev vprašanja znanstvenega tiska zlasti pri Akademiji nujno potrebna?

Na to vprašanje najprej nekaj števil. V letu 1952 je objavila Akademija v tisku del in razprav v skupnem obsegu blizu 160 tiskovnih pol, v letu 1953 v obsegu okoli 130 tiskovnih pol, v letu 1954 v obsegu okoli 175 tiskovnih pol, v letu 1955 v obsegu okoli 175 pol, v letu 1956 pa v obsegu okoli 100 pol.

Vzrok za padec v številu tiskovnih pol ni mogoče pomanjkanje za natis godnih rokopisov. Povem naj, da čaka danes na tiskarno pri Akademiji nič manj kot 35 večjih in manjših del ter razprav; nekatera med njimi so prav obsežna.

Rešitev vprašanja znanstvenega tiska ni le potrebna, da pokaže Akademija s svojimi publikacijami upravičenost obstanka, dejavnost svojih članov in znanstvenih delavcev in pa delo v svojih institutih. So še drugi razlogi, ki terjajo rešitev. Nujno je, da se izsledki naših znanstvenikov objavijo v tisku čimprej, kajti ob naglem razvoju znanosti (na primer nekaterih fizikalnih, kemijskih, prirodoslovnih pa medicinskih ved) jih z objavo istih rezultatov utegne prehiteti marsikateri tovariš po stroki v svetu.

Pa tudi zaradi svojih zelo obsežnih zamenjalnih zvez je nujno, da Akademija pravočasno objavlja dela, ki so jih njeni razredi oziroma jih je predsedstvo sprejelo za natis. Zamenjava naših publikacij z edicijami raznih znanstvenih in drugih ustanov doma in v inozemstvu se je v zadnjem času po številu znova povečala. Svoje publikacije je Akademija ob koncu leta 1956 pošiljala v zameno 765 znanstvenim ustanovam, od katerih je 544 ustanov v inozemstvu, ostale pa so v Jugoslaviji; prejemale pa je za to od teh v zameno publikacije, ki so na razpolago Akademiji, njenim ustanovam in vobče našim znanstvenim in kulturnim delavcem. Hkrati s padanjem

akademijske publikacijske dejavnosti, povzročenem po težavah pri tisku, pa že sprušujejo domače in inozemske zamenjalne ustanove, zakaj jim naša Akademija ničesar ali pa tako malo pošilja. Padec zamenjave bi pa pomenjal za našo znanost in njeno z zamenjavo možno razgledanost po svetu veliko izgubo. Razen tega pa pomeni zamenjava z inozemskimi ustanovami za nas prihranek ogromne vsote deviz.

Vrsta razlogov govori za nujno rešitev vprašanja glede tiska publikacij Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Univerze in drugih znanstvenih ustanov.

»Rusalko« Antonina Dvořaka, eno najbolj priljubljenih oper, bodo jutri zvečer ponovno uprizorili v ljubljanski Operi v režiji Hinka Leskovška, inscenaciji Maksa Kavčiča in pod glasbenim vodstvom Sama Hubada

Na sliki: Vilma Bukovčeva v naslovni vlogi Rusalko.

LJUBLJANSKI KONCERTI

VEČER KLAVIRSKIH SONAT

PIANISTKA HILDA HORAK-ČASOVA

Nekateri naši reproduktivni umetniki imajo koncertne ambicije, pa jim isčrpajoče, mnogostransko poklicno delo v soli, v ansamblih čisto preprečuje, da bi uspešno nastopali na koncertnem odru s takim sporedom, s kakršnim lahko nastopajo specializirani solisti. Na svojem nedavnem večeru komorne muzike za violino in klavir sta profesorja Rupel in Lipovšek nakazala načelno zelo dober izhod iz te težave; na tem mestu sem že takrat na to opozoril. Sedaj je tudi profesorica Horak-Casova ubrala to pot: povabila je občinstvo na »večer klavirskih sonat« in je tako že z izbiro sporeda poudarila, da teži k poglobljenemu, komornemu muziciranju. Težišče je torej premaknila z virtuozne tehnične doznosti, takšne, ki postane lahko že sama sebi namen, na izrazne, vsebinske vrednote. Če tudi umetnik pri tem ne potrebuje več toliko časa za tehnični trening, njegove naloge s tem vendar niso poenostavljene, saj se razume, da je s takšno novo usmeritvijo prevelk kvečjemu še bolj kočljivo, še zahtevnejšo nalogo.

Pianistka je ohranila pristen komorni značaj ne le v zasnovi, marveč tudi v izvedbi, torej v načinu svoje igre. Na splošno jemlje relativno zelo zmern, prozoren tempo, tak, da je v prid vsebinskemu izrazu, ne pa toliko virtuoznim učinkom. S tem je prepričevala, le pri Chopinu rezultati tega morda ni bil najbolj ugoden, ker se h-molovi sonati vendar poudarja kar moč heroična, blesteča izvedba oziroma smo takšne vsaj vajeni, saj jo pogosto slišimo na koncertih. Pianistka tudi ni igrala z velikim koncertnim tonom, ampak res s takim, ki je bil prilagojen komorni zasnovi. To je bilo morda posebno v prid Brahmsovi sonati: njen glasbeni jezik je dobil tako v zmernem pogledu svojevrsten čar, kakor da bi žarel v nevsakdanji osvetlitvi. Višek koncerta je bila Šterjancova sonata; čutilo se je, da sta njen slog in njena vsebinska določnost pianistki zelo blizu. Ta sonata je bila tokrat prvič javno izvajana in je močno učinkovala; že iz tega sklepam, da je bila izvajana kongenialno. V nji in v drugih najboljših odstavkih koncerta, ne nazadnje

tudi v obeh prelestno zaigranih dodatkih, je pianistka izpričala razen velikega znanja zares izredno tenkočutnost in globino muzikalnega doživljanja in sposobnost, da to posreduje poslušalcu, Mislim, da je dosegla tako enoten, neskaljen in globok učinek, kakor še na nobenem svojih solističnih koncertov.

Rafaal Ajlec

Knjige in revije

PREJELI ŠMO V OCENO:

IVAN PRIJATELJ: SLOVENSKA KULTURNOPOLITIČNA IN SLOVSTVENA ZGODOVINA 1848-1895. DRUGA KNJIGA. Uredil Anton Ocvirk. Politikoizdovoljnost opombe napisal Dušan Kermavner. Opremila Jelica Accetto. »Monografije k Zbranim delom slovenskih pesnikov in pisateljev«. Izdala Državna založba Slovenije v Ljubljani 1956. Strani 625 + (III), 8.

IVAN TAVČAR: ZBRANO DELO. Šesta knjiga (Cvetje v jeseni, Visočka kronika, Variante). Uredila in z opombami opremila Marja Boršnik. »Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev«. Izdala Državna založba Slovenije v Ljubljani 1956. Strani 423 + (V), 8.

BOGOMIR MAGAJNA: GORNJE MESTO. Povest iz zagrebškega življenja. Z avtorjevim privoljenjem redigiral Ivan Skušek. Ilustriral in opremil (ročna jedkanica) Miha Maleš. Zbirka »Nase bradec«. Izdala Cankarjeva založba v Ljubljani 1957. Strani 226 + (II), 8.

LEON ZLEBNIK: IZBRANI TEKSTI PEDAGOŠKIH KLASIKOV. Izdala Državna založba Slovenije v Ljubljani 1956. Strani 237 + (III), 8.

MIROSLAV KRLEŽA: GLEMBAJEVI. Prevod oskrbeha Fran Albreht (Novela, Gospoda Glembajevi in Leda) in Josip Vidmar (V agoniji). Založila Državna založba Slovenije v Ljubljani 1956. Strani 337 + (III), 8.

ILJA ILF JEVENGIJ PETROV: ZLATO TELE. Prevod Cene Kopčavar. Opremila Jelica Accetto. »Knjižna policca št. 11. Izdala Državna založba Slovenije v Ljubljani 1956. Strani 344 + (VIII), 8.

KNJIGA 57. Glasilo slovenskih založb. Leto V, šte. 3. Za slovenske založbe izdaja Cankarjeva založba v Ljubljani. Odgovorni urednik Ivan Skušek.

OBZORNİK 57. šte. 3. Mesečna ljudska revija. Izdaja Prešernova družba v Ljubljani. Odgovorni urednik Josip Ribičič.

JEZIK IN SLOVSTVO. Letnik II (1956-1957). šte. 6. Izdaja Slavistično društvo v Ljubljani. Uredniki dr. Tone Bajec, dr. Lino Legiša, dr. Joža Mannič in Janjo Moder.

BOREC. Glasilo Zveze borcev narodnoosvobodilne vojske Slovenije. Letnik IX, šte. 2 (februar 1957). Odgovorni urednik Bojan Ajdic.

PRAVNIK. Glasilo za pravno teorijo in prakso. Letnik XI - 1956. Izdaja Društvo pravnikov LRS. Urednik dr. Rastko Močnik.

OBJAVE UNIVERZE V LJUBLJANI. šte. 6. Izdaja rektorat univerze v Ljubljani. Urejuje redakcijski odbor. Ljubljana 1957. Strani 39 + (I), 8.

OBZORNİK ZA MATEMATIKO IN FIZIKO. Leto V (1956-57), šte. 2. Odg. urednik I. Štalec.

KNJIŽEVNOST. Mesečni časopis. God. XII, mart 1957. Beograd. Ureduju Dušan Matić i E.H. Fincl.

DELO. Mesečni književni časopis. God. III, broj 3. Odg. urednik Antonije Isaković. Beograd 1957.

GLASNIK Saveza poljoprivredno-šumarških komora FNRJ. God. III, broj 2. Beograd 1957. Glavni urednik Savo Todorović.

ZWEIGOV »VOLPONE« V CELJU

Jutri, 20. t. m. bo na deskah celjskega gledališča zopet nova premiera: Zweigova »brezsrčna komedija« o prelisenem ljškaku, v renesančno obleko preoblečena findesičleska satira na mamoznem, po racionalistični komediji Bena Jonsona zasnovana slikovita aretinska komedija »Volpone«. V režiji Branka Gombača, s sceno Marijana Piberška, z glasbo Oskara Danona (po beogradski Stupičini uprizoritvi) bo zaživela Zweigova prešerna šola v naslednji zasedbi glavnih vlog: Janež Skof (Volpone), Pavle Jeran (Mosca), Marija Goršičeva (Canina). — Repertoarni namen uprizoritve: predstaviti se tudi s standardnim odrskim slogom, s komedijo svetovnega železnega repertoarja in — nuditi občinstvu nekaj širokega, sicer satirično grenkega, a v renesančni svetlobi vendar sproščujočega in z dvorezimi besedami ali situacijami vznemirljivega, pa vseeno žlahtnega, zabavnega smeha.

»SLOVO OD MLADOSTI«

MARIBORSKA PREMIERA ŠVAROVE OPERE

Opera je nedvomno najmanj primerna umetnostna zvrst za biografske ambicije. Nje nerealistično bistvo, in sploh namen opernega delovanja, je v ostrem nasprotju z vsako, pa še tako skromno življenjepisno tvornostjo. Petje ter orkestrski, kongenialno zamišljeni delež — to je bistvo opere. Libreto je samo sredstvo za lansiranje glasbe, morda včasih impulz za kreativno tvornost, nikoli pa ne prodorna analiza neke dobe.

Zato tudi »Slovo od mladosti« — Švarova opera na nekaj motivov iz Prešernovega življenja ni biografska v vseh karakterističnih tega pojma, temveč le opera, ki ima kvalitetnejšo in slovenskemu gledalcu bližjo vsebinsko osnovo (avtor dr. Ljuba Prener).

Vrednosti opere torej ni iskati v njeni zvestobi Prešernovemu življenjepisu, temveč v izrazito muzikalnih kategorijah. »Slovo od mladosti« je Švarov eksperiment, želja napisati »ljudsko opero«, ki je nedvomno uspel. Avtor se je z velikim samozatajevanjem skoro v vsaj operi odrekli svojemu karakterističnemu glasbenemu izrazu. Vendar ne

povsod. In prav to je morda dokaz, da bi sedanjí kontakt z narodno melodiko v modernem Švarovem stilu in seveda z drugačnim, psihološko bolj poglobljenim libretom nudil še bolj uspešno variacijo na Prešernovo temo.

Prešerna v mariborski izvedbi je pel na premieri Miro Brajnik, v alternaciji pa Marjan Kristančič. Brajnikov lepo zveneči tenor je bil poln miline in mehkohe, morda premalo dramatičen v trenutkih obupa in gneva. Premierska Julija je bila Nada Zrimškova — trda preizkušnja, ki jo je mlada pevka uspešno prebila. Resda njen glas ni preveč voluminozen, vendar je to nadomestila zvonkost in kultiviranost njenega petja ter vsekakor izredno prijetna zunanost.

Dragica Sadnikova je bila ne le »skrbna« Julijina mati, temveč tudi dobra pevska partija.

Solidne stvaritve so postavili še Milan Gorenšek kot Andrej Smole, Miro Gregorin (Matija Čop) in Karlo Kamuščič (pl. Scheuchenstuel).

V manjših vlogah so nastopili Jože Sikyta, Aleksander Kovač,

Belizar Sancič, Stanko Colnarič, Franjo Potočnik, Danilo Serajnik in Marica Hojnikova.

Dirigiral je Jakob Cipci temperamentno in poletno, režiral pa Ciril Debevec; o njegovem delu bi lahko zapisali predvsem to, da je v odrske premike vnesel kolikor le mogoče logičnosti in smiselnosti, v igralske kreacije pa nekaj več doživetosti in sproščenosti kot smo običajno vajeni.

Scena ing. arch. Iva Spinčiča je pričarala duh in razpoloženje tedanje Ljubljane, ni pa omogočala režiserju kakih boljših mizanscenskih domislekov.

L. S.

Dvoje zagrebških knjižnih novosti

Kušanov mladinski roman

Zadnja leta je bilo po Jugoslaviji natisnjenih precej lamentacij, ki so v en glas tarnale, da v naših literaturah zelo manjka izvirnih mladinskih romanov. Ugotovitev je bila točna, stanje pa se ni kdovekak popravilo, čeprav je bilo razpisanih celo nekaj več kot ugodnih natečajev za mladinski roman.

Zato mora človek biti vesel knjige Ivana Kušana, ki je pod naslovom »Uzbuna na Zelenom vrhu« izšla pri Matici hrvatski. Gre za mladega pisatelja, kateremu je to prva knjiga. Seveda Kušan ni izključno mladinski pisatelj. Nekako tri leta se oglašja po zagrebških revijah. Piše o domačih in tujih pisateljih (Božič, Simić, Dostojevski, Duhamel), razen tega pa tudi izvirno prozo, ki je naleta zaradi svojega jezika na zelo ugoden sprejem. Knjigo novel mu bo tiskalo Društvo hrvatskih književnikov. Razen tega je prevedel nekaj del iz francoščine oziroma angleščine (Breť Harte, Duhamel, Saint-Exupéry). Sedaj piše drugi del svojega mladinskega romana.

Dejanje mladinskega romana »Preplah na Zelenem vrhu« se dogaja prve tedne po končani

zadnji vojni in je zajeto iz življenja dečkov in deklic med devetim in sedemnajstim letom.

Vsebinsko je delo napeto in zelo živahno napisano, saj dialog prevladuje skoraj na vseh straneh romana. Tu in tam naletimo na pristen humor. Predvsem pa je dobro zadeta psihologija dorašajočih dečkov. Skratka: knjiga, ki pri tako mladem pisatelju v našem preseneča. Ne smem zamolčati, da Ivan Kušan študira slikarsko akademijo v Zagrebu, da se misli torej posvetiti tudi slikarstvu, pa je sam tudi ilustriral svoj prvi mladinski roman. Te duhovite ilustracije bi zaslužile, da človek posebej piše o njih. Skoda, da v knjigi zaradi slabega papirja niso prišle v dovoljniji meri do izraza.

»Evropa danes«

To je naslov trinajste knjige Krleževih zbranih del, ki jih izdaja zagrebška »Zora«. Gre za knjigo vtisov in esejev, kakor je podnaslovlil sam pisatelj. Obsega šestnajst duhovito napisanih sestavkov, ki so ob prvem izidu pred več kot dvajsetimi leti zbudili splošno pozornost. Na koncu je še dobrih petdeset strani z razlago imen in pojmov, ki so obravnavani v knjigi, seveda

V Zürichu razstavlja te dni slikar Miha Maleš. Za galerijo Beno je pripravil malo retrospektivno razstavo svojih del.

Na sliki: Ilustracija k pesmi Garcie Lorca

IZ MALE GALERIJE:

Ljubo Ravnikar: Zgodnja pomlad

RAZVESELJIV NAPREDEK

kmetijskih zadrug na Dolenjskem obeta njihovo nadaljnjo dobro rast — Izredno zanimanje za gradnje in dvig kmetijstva na občnih zborih vseh kmetijskih zadrug

Ce kdaj, velja letos reči, da obračuni zadrugnikov v novomeškem okraju niso nikakršna formalnost ali navada, ko je pač treba konec leta pogledati nazaj, povedati kako smo gospodarili in predlagati, kaj bi bilo dobro delati v prihodnje. Ne, letni občni zbori kmetijskih zadrug, ki so bili zaključeni v nedeljo, so bili v resnici temeljit obračun in podroben gospodarski pregled uspehov in pomanjkljivosti, ki so jih v zadnjem letu imele zadrugne na Dolenjskem. Ze ob zaključku leta 1956 so številni dokazi govorili o znatnem napredku, ki so ga lani dosegle kmetijske zadrugne v okraju. Se bolj so to potrdili zaključni računi — skoraj povsod je poslovanje KZ na tekočem, dobička pa bodo imele zadrugne za lansko leto približno 80 milijonov dinarjev! — predvsem pa izredno zanimanje kmetov-zadrugnikov za občne zore svojih zadrug.

Se pred nekaj leti je bilo take občne zore težko voditi. Ni manjkalo preprirov, praznih in upravičenih očitkov o nedelavnosti zadrug, zvišenosti upravnih odborov nad člani, skratka — nezanimanje članov za načrte in delo zadrug je v znatni meri oviralo vsak količjak večji napredek. Letos so bili v mnogih krajih občni zbori na delavnice; navzlic temu se jih je udeležilo po 250 in celo 300 članov, ki so po 5, 6 in celo več ur vztrajali v dvoranah, živahno sodelovali v razpravah po poročilih, spraševali in predlagali, kako naj zadruga obrabča sredstva in dobiček, da bodo imeli zadrugniki in skupnost kar največjo korist. Zadnje nedelje se je n. pr. občnega zbora vinarске zadrugne v Kostanjevici udeležilo 300 članov,

ki so razpravljali o obnovi vinogradov zelo stvarno in z zanimanjem. V Kostanjevici je 250 zadrugnikov z veseljem pozdravilo poročilo upravnega odbora KZ, ki je kar za 40 milijonov din presegla predvideni lanski promet in z vsestranskim delom odborsko postala najtrdnješi gospodarski čimtelj v občini. V subokrajnskih Hinjah je prišlo na zbor 180 kmetov in kmetice (vseh članov pa ima tamošnja KZ 210). Polnih pet ur so bili na zboru in se do kraja temeljito pomenili o vsem, kar jih tišči. Kmetijski strokovnjaki in predstavniki Oblo so komaj utegnili sproti odgovorjati, kar so ljudje spraševali, predlagali in svetovali. In pametnih predlogov za dvig živinoreje, sadjarstva, elektrifikacije, zdravstveno zavarovanje zadrugnikov-kmetov itd. tu ni bilo malo. V Žužemberku takega občnega zbora zadruga doslej še nikoli ni imela, prav tako v Sentupertu in številnih drugih dolenjskih krajih.

Predaleč bi nas pripeljalo podrobneje naštevaje uspehov dolenjskih kmetijskih zadrug. Razveseljiv napredek zadnjega leta je potrdil dvoje: da so kmetje le razumeli pomen skladov, o katere plačujejo in iz njih tudi jemljejo sredstva za dvig kmetijstva, in da je zaupanja zdaj veliko več kot pred dvema, tremi leti. Brez denarja ne gre, sredstev za napredek kmetijstva pa je bilo — le priznava — v minulih letih na Dolenjskem bolj malo. Zadrugne so lani dosegle pomembne finančne uspehe, organizacijsko so se ntrdile (posebej je treba poudariti pomen konkretne pomoči, ki so jo dobivale od Zadrugne hranilnice in njenih inštruktorjev, kakor

tudi od strokovnjakov in političnih delavcev okrajne zadrugne zveze!) in si sestavile sorazmerno kar dobre delovne načrte. Zato računajo zdaj, da se bo vpisalo v zadrugne več tisoč novih članov.

ZANIMANJE ZA NOVE GRADNJE ČEDALJE VECJE

Na vseh občnih zborih so ljudje najraje govorili o načrtih. Približno 160 milijonov dinarjev bo letos v okraju na razpolago iz skladov za pospeševanje kmetijstva. Ze zdaj so kmetje prijavili gradnjo 450 gnojničnih jam in obnovno 320 hlevov, uredili bi radi 13 napajališč, 7-8 ha pašnikov in 24 ha sadovnjakov. Obnovili bi si radi tudi kakšnih 22 ha vinogradov, marsikje računajo z elektrifikacijo vasi, pri čemer nameravajo uporabiti tudi del zadrugnih sredstev.

Za razliko od prejšnjih let pa bodo letos vsa sredstva v okraju, namenjena za dvig kmetijstva, združili. Skladi kmetijskih zadrug (nad 80 milijonov din), skladi občinskih ljudskih odborov (približno 34 milijonov) in skladi OLO (15 milijonov) bodo enotno usmerjeni v najvažnejša dela: v gradnjo silosov in gnojničnih jam, obnovno vinogradov in sadovnjakov, gradnjo skladišč in obnovno trgovin, ureditev predelovalnih obratov, sušilnic, zbiralnic kmetijskih pridelkov itd. Zato so delovni načrti KZ hkrati tudi načrti občinskih ljudskih odborov; nezdravega ločevanja med problemi KZ, drž. posesti in posebnimi težnjami občin ali posameznih vasi ne bo več. S sredstvi, ki bodo na razpolago, pa bodo zadrugne organizacije in Oblo nastopali tudi pri natečajih za kredite, da bi dobili še več sredstev za dvig kmetijstva.

Zelo veliko zanimanje je bilo na vseh zborih tudi za kratkoročne kredite (za nakup semen, gnojil itd.); ugotovili so, da je bilo doslej take pomoči premalo v okraju.

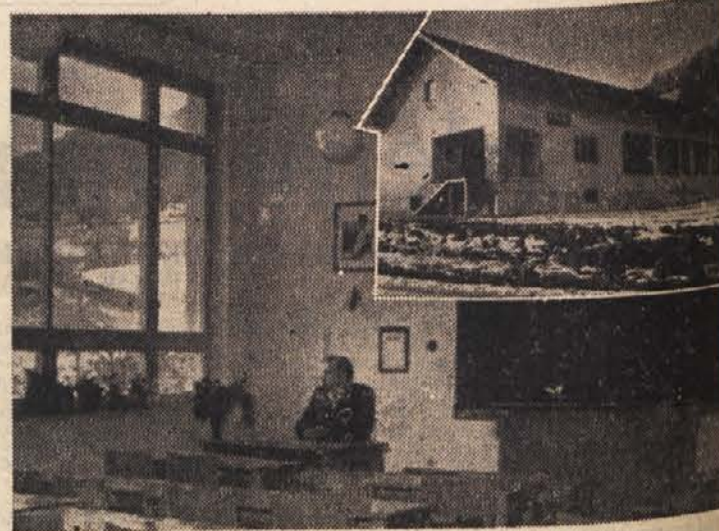
Se večji pa bodo lahko letošnji uspehi, če bodo v okraju ustvarjene tesnejše vezi med občinskimi ljudskimi odbori in zadrugnimi vodstvi; navzlic dobrim navodilom in priporočilom je bilo na tem področju še premalo uspešnih, ključ za nenehne napredek pa je tudi v sodelovanju vseh organov in organizacij na vasi.

TOMO BREJC novi predsednik Sveta za socialno varstvo

Ljubljana, 18. marca. Na zadnji redni seji Izvršnega sveta Ljudske skupščine LRS je bilo med drugim sklenjeno, da se razreši člana Izvršnega sveta tovariša Toneta Fajfarja dolžnosti predsednika Sveta za socialno varstvo zaradi preobremenjenosti z drugimi dolžnostmi. Za novega predsednika Sveta je Izvršni svet imenoval zveznega ljudskega poslance tovariša Toma Brejca.

Posebne pionirske in mladinske čete

Na področju ruške občine je 6 prostovoljnih gasilskih društev in ena industrijska gasilska četa v Tovarni dušika v Rušah. Izmed vseh gasilskih društev je z orodnimi vozovi najbolje opremljeno PGD v Bistrici, ki ima tudi nov gasilski avto-cisterno. Nekoliko slabše sta opremljena društva na Smolniku in Selnici, medtem ko v Siemenu in Lovrencu sploh nimajo prevoznega sredstva. V vseh društvih je včlanjenih približno 240 članov. PGD v Siemenu ima tudi žensko ekipo, medtem ko je opaziti, da so v teh društvih le starejši ljudje. Da bi zanimanje za gasilsko službo čim bolj razširili, so v nekaterih društvih pričeli ustanjavljati posebne pionirske in mladinske gasilske čete. Pionirska gasilska ekipa imajo že v Tovarni dušika v Rušah. Z ostrijo požarnovarnostno službo je vsako leto manj požarov. V treh hišnih in dveh gospodarskih požarih, kolikor jih je v lanskem letu bilo v občini, je nastala škoda v višini štiri in pol milijona dinarjev, obvarovanega pa je bilo razen tega še za okoli 3.600.000 din premoženja. Občinski LO Ruše je občinski Gasilski zvezni lani nakazal denarno pomoč v višini 940.000 din. DOZ Maribor pa v znesku 450.000 din.

Učilnica in šola na Mlinšah

Srečni mladi rod

Ondan sem tiščal na Mlinše, čisto na rob zagorske komunne, samo za tegadelj, da bi vam pokazal na silki poln razred srečne mladine, ki se je lani na Dan republike vsečila v novo, sodobno grajeno in opremljeno šolo. Zares mi je bilo težko, ker to popoldne ni bilo pouka in se je mladi svet porazgubil po bregih in graph. Solški upravitelj je sedel za kateder in listala sva po zvezkih. Marinka Brodarjeva vam je napisala tele vrstice o novi šoli:

«Naši predniki so imeli zelo dolgo pot do šole, ker je bila le v večjih krajih. Hodili so v Kolovrat, na Vače, na Sv. Goro in drugam. V zimskih dneh so imeli veliko zamud, ker jih je zadrževalo slabo vreme. Zato so v učenu precej zaostali. To jim je zelo škodovalo. Ljudje so začeli premišljevali, da bi bilo bolje, če bi si dobili prostor kje bliže. Res smo se

naselili v Zarnikovi hiši na Mlinšah. Tu je bilo precej bolje, vendar za toliko otrok pretesno. Med tem časom pa smo gradili Zadrugni dom. Ko je bil dograjen, smo se naselili vanj, in sicer v dvorano. Tu pa je bilo premrzlo. Zato smo se preselili v sobo nad trgovino, kjer smo še sedaj. Začeli smo graditi novo šolo. Začetek je bil počasen, zato nismo mislili, da bomo šli že tako kmalu v trdno vrobo stor. Toda s pomočjo in trdnjo voljo se je šola potem hitro dvigala iz tal. H gradnji so pripomogli tudi kmetje, ki so dajali les in druge potrebne stvari. Pred otvoritvijo smo pionirski spletni vence in se pripravljali za deklamacije. 29. november je naš najprej jugoslovanski praznik. Skupno s tem praznikom so naši pionirji nove šole. Ta svečan dogodek nam bo ostal vedno v spominu.»

Osemdeset milijonov za mlekarno

Letos bodo začeli graditi v Mariboru novo mlekarno. To lahko rečemo z gotovostjo, čeprav še ni znano, kdaj bo odobren investicijski kredit iz zveznega sklada. Pri delitvi okrajnih investicijskih sredstev so namreč določili za gradnjo mlekarne 32 milijonov dinarjev, v občinskih investicijskih skladih pa predvidevajo 33 milijonov dinarjev. Okrajna zadruga zveza Maribor bo prispevala 15 milijonov din, ki jih hrani že dalj časa za ta namen. Tako je zagotovljenih prvih 80 milijonov din investicij, kar omogoča sodelovanje na natečaju zveznega investicijskega sklada pod ugodnimi pogoji.

Ker z gradnjo mlekarne ni mogoče več odlašati — stara je odslužila že zdavnaj in obratuje

v izredno težavnih okoliščinah — so sklenili, da bodo začeli letos na vsak način zidati novo poslopje. S sredstvi, ki jih imajo, lahko postavijo stavbo pod streho, takrat pa bo že gotovo odobren investicijski kredit, ki ga bodo potrebovali za nabavo opreme. Tudi sedanja sredstva ni bilo lahko zbrati, ker so skladi ljudskih odborov v primerjavi s potrebami še zmeraj premajhni. Zaradi gradnje mlekarne bo najbrž moral čakati do prihodnjega leta lesni kombinat v Limbušu.

V kuhanju je tekmoval z dekleti

Mladinec Jože Fras je presenetil vsakogar, kdor je obiskal kuharski tečaj v Koških. Bil je edini fant, ki se je učil kuharskih spretnosti med samimi dekleti

in ženskami. Take primere je zelo težko najti, ker je med fanti in možmi še zmeraj zakoreninjeno mnenje, da za gospodinjstvo morajo skrbeti ženske, moške pa jim kvodjemu lahko samo pomagajo. Zato je dovolj, če zna kuhati žena.

Jože Fras meni, da enakopravnost žens ne dovoljuje razlike med tako imenovanimi ženskimi in možskimi poklici v stanovanju. Posebno če so žene zaposlene zunaj doma. Zato bi fantje in moške lahko obiskovali v prostem času kuharske tečaje — enako kot dekleta in žene, da ne bi bili v zadregi, dekleta in žene, da ne bi bili v zavisti, ču bi morali kdaj nekaj časa gospodinjiti sami in pa da bi imele njihove žene toliko časa kot oni za udeleževanje v javnem življenju.

Na tečaju je Fras pokazal, da moški v gospodinjstvu ne zastajajo za ženskami, če imajo dovolj volje. Za razstavo ob zaključku tečaja je naredil krasno torto.

V Mariboru bo začel delati servis pralnih strojev

Prilpave za ustanovitev servisa pralnih strojev v Mariboru so v polnem teku. Podjetje industrijske kovinskih izdelkov, kajetelj aindustrija kovinskih izdelkov, je teremu je zaupala Skupnost za organizacijo gospodinjstev strojev v Mariboru, ki jo je ustanovila, je že pripravilo 15 dni preden je zaprosilo za registracijo. V prihodnjih dneh bo dal svoj pristaneč tudi ljudski odbor. Pri obravnavi tega vprašanja na seji gotovo 7 ha površine. Zaradi malomarnosti pred se bo moral Bartol zagovarjati pred sodiščem. V zadnjih dneh je bilo v okolici Kočevja in na Kočevskem jezero ko 10 tiskih požarov; vsi so nastali zaradi malomarnosti ali ignorancije otrok z vžigalicami. Le enega je zažgala iskra lokomotivnega ob progi Kobčevje-Ljubljana.

Ob suši so gozdovi v nevarnosti

Zaradi izredno toplega vremena so se zadnje dni trava in gozdovi precej osušili. To pa je imelo zaradi nepazljivosti precej posledice. Tudi na obronku gozda Janko Bartol v Studenegu pri Knežnji Lipi. Prilpave gozda je zakuril ogenj in nanj ni pazil, zato se je požar razširil v bližnji gozd. Kmetijskega gozdarstva posestnik Kmetijskega gozdarstva Moezel. Požar va — Gozdne uprave oddelk C 30 je jazel ves hrib pri Studenem. Veter je ko ogenj razširil in leta je zajel vse gozdo na površine. Zaradi malomarnosti pred se bo moral Bartol zagovarjati pred sodiščem. V zadnjih dneh je bilo v okolici Kočevja in na Kočevskem jezero ko 10 tiskih požarov; vsi so nastali zaradi malomarnosti ali ignorancije otrok z vžigalicami. Le enega je zažgala iskra lokomotivnega ob progi Kobčevje-Ljubljana.

POSTOJNA PRED SEZONO

Postojna s svojo jamo je priljubljena izletniška točka za domače in tuje obiskovalce. To pa toliko bolj, ker je tako rekoč na poti do drugih turističnih središč. Če gre turist na morje oziroma obratno, ga pot pelje skozi Postojno. Ta mu pa s svojo jamo nudi izreden užitek. Prav ta značilnost, da je Postojna na nekakem križišču, je še posebno važna. V Postojni so predlanski leti šteli avtomobile, ki so vozili skozi mesto, in so jih avgusta meseca naštel kar 4000. Obisk slovitve jame je seveda mnogo številnejši, ker pridejo številne skupine v Postojno z vlakom. Pot nato nadaljujejo na Reko, v Koper ali pa v notranjost.

Postojnčani so v zadnjih letih poskušali turistične zanimivosti povečati s tem, da so uredili nekatere objekte, ki so za tujca prav tako privlačni. Posebno ži-

vahno se pa pripravljajo na letošnji turistično sezono. Le-to bodo otvorili s tem, da bodo začeli voziti dve novi električni lokomotivi, ki so ju nabavili v Italiji. Za nabavo teh lokomotiv je Jama prejela precejšnjo pomoč od Zveznega izvršnega sveta, saj je dobila devize po uradnem tečaju in je bila oproščena uvoznega faktorja. Kolektiv Jame v lastni režiji ureja križišče in napajalno postajo za elektroakumulatorske lokomotive. Razen tega bodo uredili še parkirni prostor za avtomobile in avtomobile ter s tem v zvezi nameravajo urediti še vso okolico, da bo tudi njena podoba priropna. V bližnji prihodnosti nameravajo ob cesti do Jame urediti še kopalni bazen in razne športne objekte. Tako bo vsa cesta do Jame spremenjena v turističen in športen objekt. V Postojni sami pa nameravajo

urediti grič Sovič nad mestom, ki je že zdaj kot nekak mestni park. Postojno tare še zmeraj pomanjkajne prenočišč, da bi se tako domači in tuji gosti lahko ustavili v mestu.

Letošnjo turistično sezono bodo torej v Postojni začeli precej slavnostno. Običajno so odprli Jamo 1. aprila, letos bodo slavnostno prenesli na 6. april. Na slavnostne prireditve so povabili turistične delavce iz vse države, dan prej bodo priredili tudi tiskovno konferenco in ob zaključku še elitni turistični ples. Prireditelji računajo, da bo slavnost v Postojni presegla meje in pomen za samo Postojno ter da bodo postojnske prireditve pomenile dejanski začetek turistične sezone. Računajo tudi na obisk nekaterih uglednih predstavnikov političnega in javnega življenja ter številnih gostov iz vse države.

Vztrajnost skozi desetletja

Malo je takih, ki poleg svoje redne službe več desetletij vztrajajo in neumorno delajo na kulturno prosvetnem področju. Kolikor jih je, vsem tem gre za to vso priznanje, saj s svojim udejstvom mnogo prispevajo k oblikovanju mladega človeka.

Te dni smo obiskali železničarskega uslužbenca tov. Janka Hočevarja v Celju, ki velja za marljivo glasbenega vzgojitelja in kulturno prosvetnega organizatorja že več kot 30 let. Tovariš Hočevar je že deset let tudi predsednik sindikalnega kulturnometniškega društva «France Prešern» v Celju ter enajsto leto vodja velikega tamburaškega orkestra pri istem društvu.

Njegovo udejstvanje se je začelo leta 1924 v Zagorju ob Savi pri izobraževalnem društvu delavske mladine «Bratstvo». Tu in pozneje na Lokah, v Ljubljani in še drugje, je ustanovil in vodil tamburaške zore, igral na odru in igral pe orkestru «Bratstvo». Ko je bil službeno premeščen v Novo mesto se je tudi tam vključil v delo «Slogoe». Pred vojno ga srečamo kot godbenika v orkestru Sokola v Celju

in kot vodjo tamburaških orkestrrov izven mesta. — Z bogatimi izkušnjami se je tov. Janko Hočevar tudi po vojni letil glasbene vzgoje mladine. Za enajsto leto vodi tamburaški orkester, ki je pod njegovim vodstvom stalno napredoval. Orkester je šteel največ 56 članov. Razen tega vodi Hočevar

še mlajši tamburaški zbor v Celju ter tamburaški zbor v Štoreh. S svojim bogatim programom domačih in tujih skladb med drugim tudi nekaj klasičnih del — je tamburaški orkester «France Prešern» doslej priredil 226 registriranih nastopov, od tega 81 izven Celja — domala v vseh večjih središčih Slovenije in tudi v drugih republikah. Sedaj vadijo izključno samo koncertne programe. Pod vodstvom tov. Hočevarja je ta orkester marsikje vzbudil zanimanje za ustanovitev tamburaškega zbora. Vsakemu novemu zboru tov. Hočevar rad prisloži na pomoč. Sicer se pa celjski orkester lahko ponaha tudi s številnimi odvajami v Radio Ljubljana in Radio Celje.

Ko smo tov. Hočevarja vprašali, na katere instrumente je že igral, je naštel: violino, citro, klavir, klarinet, saksofon, bas, bobni in vse tamburaške.

Več mlajših v mladinska vodstva

Predsedstvo okrajnega komiteja LMS v Celju je te dni razpravljalo o pripravah za okrajno mladinsko konferenco. Hkrati so se tudi pomenili o delu posameznih članov v okrajnem mladinskim vodstvu. Namreč, precej članov med letom ni aktivno delalo ter bo treba zato na bližnji konferenci dobro pretehtati, kdo naj bo v bodoče član okrajnega mladinskega vodstva. Posebno vprašanje je tudi starost članov v vodstvih. Doslej so bili člani Okrajnega komiteja predvsem starejši, ki po starosti skorajda ne sodijo več v mladinsko organizacijo. Najstarejši član OK LMS Celje je star 30 let, a večina ostalih po 25 do 28 let. Mlajših je zelo malo. V bodoče kaže prav tako bolj presoditi vprašanje socialnega sestava vodstev LMS. Kajti doslej je bilo v vodstvih vse preveč članov iz vrst uslužbencev.

MOŽ V SIVEM

Sloan Wilson

Dick Haver je bil visok možakar, ki je nekod učil na colledgeu. »Zakaj odhajaš?« je vprašal Toma tisto popoldne, ko mu je ta razlagal svoj položaj.

»Denar.« je rekel Tom. »Imam troje otrok in potrebujem več denarja, kot ga bom lahko tu zaslužil v neposredni bodočnosti.«

Haver se je prazno nasmehnil: »Koliko pa mišliš, da potrebuješ?«

»Rad bi deset tisočakov na leto,« je rekel Tom, »kasneje pa več.«

»To lahko dobiš tudi tu,« je povedal Haver. »Sčasoma svedea,« se je brž popravil.

»No, kdaj?« je hotel vedeti Tom.

»Morda v štirih ali šestih letih. Doslej si delal zelo dobro.«

»Bolj mi je všeč delo, pri katerem imam možnosti za hitrejšo napredovanje,« je odgovoril Tom.

»Ne prenašaj se s sklepom,« mu je svetoval Haver. »O tvoji zadevi se bom pogovoril z ljudmi tu, pa bomo videli, ali lahko storimo zate kaj več. Nisem prepričan, da greš rad k družbi United.«

»Zakaj ne?«

»Zdi se mi tako,« je rekel Haver. »Veš kaj, premeščaj in se odloči.«

»Bedaki!« je vzkliznila Betsy tisti večer, potem ko ji je Tom opisal razgovor s Haverjem. »Stari cepec te bo skušal ubjeti z vabo. Objavljal ti bo za malenkost višjo plačo, ki bi ti jo moral dati že pred dvema letoma. Tako bo: kadarkoli boš hotel višjo plačo, boš moral zagroziti z odpovedjo.«

Nalila je burgundskega vina, trenutek razmišljala, nato pa nadaljevala: »Zdaj veš, kaj ti je storiti. Z babico se pogovori. Sicer pa, saj ti je ona prva nasvetovala delo v tej ustanovi, zato bo tudi najlažje ugotovila, ali ti pripravlja Haver kakšno boljše službo. Naj bo tako ali drugače, babica mora izvedeti, da nameravaš odpovedati. Težko bi ji bilo, če bi izvedela od koga drugega.«

»Tudi jaz mislim tako,« je neodločno odgovoril Tom. »V soboto se bom peljal k njej.«

V soboto se je zgodaj jutraj sam odpeljal v Južni zaliv, ker so vsi trije otroci zboleli za noricami in je Betsy morala ostati pri njih. Južni zaliv je mesteca blizu Stamforda.

Ko se je Tom bližal naselju, je opazil, da ga prevzema čuden občutek bližine doma. Ta občutek je bil še vedno močan, čeprav je minilo že mnogo let od tistih dni, ko je živel tam. Široka glavna ulica, ki so nanjo metali senco košati hrasti, se je po vojni spremenila. Bele enonadstropne hišice so poglale iz tal na kvadrah, kjer je Tom kot deček preganjal zajce, in celo staro igrišče za golf z devetimi luknjami je postalo nekaj, čemur pravijo »Shoreline Estates«, čeprav je bilo dve milj izven mesta. Tudi pot, ki je peljala z glavne ulice proti babičini hiši, se je precej spremenila. Velike vile, zidane iz opeke in kamna, niso bile več v tako dobrem stanju kot takrat, ko se je Tom vozil tam mimo s kolesom, še vedno pa so bile videti prostorne, trdne in močnejše od nedavno zgrajenih poslopj pri igrišču za golf. Ob pogledu nanje je imel človek vtis, da bi se lahko spet tako hitro podrl, kot so jih bili zgradili.

Ob koncu vrste velikih hiš se je ulica zožila, nato pa se je cesta vzpela na strm grič. Motor starega Forda je zakašljajal, ko je Tom menjal prestavo. Cesta je dvakrat ostro zavila okoli skal, ki so dajale griču videz planine. Na drugem ovinku se je pred tridesetimi leti ponesrečil Tomov oče Stephen Rath, še preden je Tom dovolj dorasel, da bi se ga lahko spomnjal.

Pozno ponoči se je bil takrat Stephen Rath peljal z avtom po cesti navzdol. Voziti je moral zelo naglo, ker se je z avtom tako hudo zaletel v skale, da se je ves razbil. Tom ni nikoli izvedel, zakaj je oče ob nenavadnem času tako naglo vozil po strmi, ozki cesti navzdol, že zdavnaj pa je spoznal, da se temu ne sme čuditi. Ko je peljal mimo skale, je pogledal naokoli, ker je v petem letu življenja izvedel, da se je na tistem mestu smrtno ponesrečil njegov oče.

Tri metre visoka stebra sta oklepala vhod na vrt babičine hiše. Za obokanim vhodom je stala hiša s kolarnico in stanovanjem za voznika. Bila je nekaj večja od Tomove v Westportu. Potem je Tom ugledal vrt, ki sta na njem z babico toliko let preživela mnogo lepih dopoldnevov. V kotu je stala velika kamnita klopi, ki jo je zdaj že povsem obraslo grmičevje. Včasih so ga lepo strigili, se je spomnil Tom. Potem so ga prevzeli tisti mešani občutki, ki so se zbudili v njem, kadarkoli je obiskal to staro hišo. Zdelo se je, da ima vsak predmet neko nadnaravno moč, ki ga je obsedla, kadarkoli je stopil skozi vhodna vrata. Mnogo popoldnevov je presedela na tej klopi njegova mati. Ki je pri igri pazila nanj. Ko mu je bilo nekako sedem let, je opazil dve vrstici pesmi, ki ju je nekdo vrezal v kamen na hrbtni strani klopi. S kazalcem je šel po črkah — še vedno se je spomnjal, da se je kamen takrat v vročem popoldanskem soncu močno ogrel — in vprašal mamo,

kaj pomenijo. Se zdaj, po tridesetih letih, se je spominjal grenkega prizvoka v njenem glasu, ko je brala: »Sova ima krila, kača je v grmovju, bog na nebu, mir po vsem svetu!«

Ozrl se je vstran od klopi, ki je bila zaradi grmičevja tako čudna, in se peljal dalje po stezi. Ta ga je pripeljala tik pod vrh griča, ki je na njem stalo poslopje, visoka stavba v viktorijanskem slogu. Na enem koncu je stal stolp, ki so ga zidali zato, da bi bila hiša videti večja in lepša. Okoli stolpa je vedno vlekel veter, ki je tam gori čudno bučal.

»To je strašen grad,« se je Tom spominjal materinih besed, ki jih je bila izgovorila leto dni pred smrtjo. Umrla je za pljučnico, ko je bilo Tomu petnajst let. »Ko me je tvoj oče pred poroko prvič pripeljal sem, me je strašil z duhovi v oklepkih, ki da se skrivajo na vrhu stolpa...«

»To je zate,« se je spominjal drugega glasu. Takrat je držala babica v rokah prekrasno polirano, starinsko zaobljeno mandolino. Dobil je je, ko mu je bilo deset ali dvanajst let. »Tvoj oče je zelo rad igral nanjo,« je rekla babica. »Morda bo igranje tudi tebi všeč.«

Potem se je ustavil na vrhu griča. Kar sapa je zaprlo ob pogledu na Long Island in na bistre vode, ki so migotale v sencih veslajočih oblakov. Tom Na obeh straneh steze je rasla visoka trava. Tom se je spomnil, da so to travo nekoč negovali kot se mlado drevje. Začutil je prvi hitrejši utrip, ki ga je imel za napovedovalca bojzani. Vsakokrat je na tem mestu začutil prvi dih babičine zagrizenosti; ni marala predati hiše in je vztrajala pri svojem sklepu: v tej hiši bo potrošila tiste belice, ki jih je bila podedovala po očetu in možu.

»Rada imam to hišo, v njej bom živela, dokler bom zmogla davek zanjo,« mu je rekla, ko ji je kmalu po vojni prigovarjal, naj bi se preselila.

SPORT IN TELESNA VZGOJA

Številna udeležba na II. GYMNAESTRADI

Razen federacij iz 13 držav bo na tej veliki prireditvi sodelovalo še niz telesnovzgojnih inštitutov

Zagreb, 18. marca — V Zagrebu je bil sestanek organizacijskega komiteja II. gimnaestrade. Doselej so se za to veliko telovadno prireditev prijavili: Nemška gimnastična zveza iz Münchena, študentje helsinške univerze, telesnovzgojna zveza iz Liègea (Belgija) in švedska telovadna zveza iz Finske. Ze prej pa se je prijavilo 13 držav, članice Mednarodne telovadne federacije (FIG): Avstrija, Belgija, Kanada, Egipt, Finska, Anglija, Madžarska, Poljska, Romunija, Švedska, CSR, SZ in Izrael. Te dni sta se prijavili še Sirija in Wales. Vse te države bodo poslane svoje telovadce, federaciji iz Južne Afrike in Japonske pa sta prijavili samo svoje delegate. Inštitute in organizacije izven federacije pa so prijavile Avstri-

ja, Belgija, Finska, Švica, Vzh. Nemčija, Saudska Arabija in Grčija. Prijave teh držav pričakujejo vsak dan. Poznano je, da je pet federacij odpravljalo udeležbo na II. gimnaestradi in sicer Zah. Nemčija, Norveška, Nizozemska, Švica in Danska. Organizatorji še niso izgubili upanja, da se bo katera od teh držav naknadno prijavila.

Za kongres FIG, ki bo takoj po končani gimnaestradi, so se prijavili predstavniki Avstrije, Belgije, Egipta, Francije, CSR, Luksemburga, Italije, Zah. Nemčije, Švedske in Jugoslavije.

Pripravljalna dela za II. gimnaestrado se še kar dobro razvijajo. Projekti za mali stadion na Salati so končani, dela na stadionu v Maksimiru pa prav tako uspešno napredujejo.

DNEVNE NOVICE

Namesto venca na grob pokojnega tovariša Moše Pijada je nakazal Drž. sekretariat za notranje zadeve LRS 10.000 dinarjev Glavnemu odboru Zveze borcev NOV za otroke padlih borcev.

Društvo visokošolskih profesorjev in znanstvenih delavcev v Ljubljani se pridružuje povabilu Rektorata Univerze in poziva vse svoje članstvo na polnoštevilno udeležbo pri komemorativnem zboru, ki bo v torek, dne 19. marca ob 12 v zborniški dvorani Univerze zaradi smrti predsednika Ljudske skupščine FLRJ Moše Pijada.

Čez nekaj dni bo izšla druga dopolnjena in predelana izdaja Priročnika za opravljanje strokovnih izpitov uslužbencev (za vsa zvanja pisarniških uslužbencev, za zvanje pristavne, računsko, davčno, računovodje, računovodnega izvršitelja in davkarja). Priročnik bo v cirkuli in bo imel nad 450 strani, cena pa mu bo 400 dinarjev. Priročnik bomo takoj po izidu poslali vsem, ki bodo takoj vplačali na tekoči račun Centralnega odbora izdatkov pri Narodni banki številka 1032-T-721 z oznako »Za priročnik« vsoto 400 dinarjev za en izvod.

Založnik: List »Narodni službenik«, Beograd, Dom sindikatov, peto nadstropje, telefon 31-581. 8185

90% madežev na obliki je mastnih. »FLEX« čisti vse madeže masti, olja, znojia itd. »FLEX« moraš imeti doma in na poti.

Katera žena si ne želi mladostno in sveže lice? Vendar si ga s kozmetično masko TEINT BELL lahko takoj pridobiš.

PREDAVANJA

Ljudska univerza v Ljubljani in Zavod za napredek gospodinjstva pripravljata ciklus predavanj »Dom in gospodinjstvo«. V četrtek, 21. marca, bo predaval ing. arh. Ilija Arnautovič: »Dom in soseska« (s sklopičnimi slikami). Predavanje bo ob 20 v dvorani Prirodoslovno-matematične fakultete, vhod iz Gosposke ulice.

Prirodoslovno društvo v Ljubljani vabi na poljudnoznanstveno predavanje tov. Mirka Kambiča: Ameriški kanjoni. Predavanje, spremljano z mnogimi barvnimi diapozitivi, bo danes ob 20 v prirodoslovni predavalnici na univerzi, vhod iz Gosposke ul.

Strokovno združenje podjetij gradbene stroke in industrije gradbenega materiala LR Slovenije, Zavod za raziskavo materiala in konstrukcij LRS in Geološko društvo vabijo svoje članke na predavanje ing. Ivana Selmiča iz Zagreba: »O masovni eksploataciji kamna pri izgradnji luke v Lestaklju«. Predavanje bo v sredo, dne 20. marca ob 17 v matematični predavalnici na univerzi v Ljubljani, Trg revolucije. Predavanje bo spremljano s sklopičnimi slikami.

MARIBORSKE VESTI

DEZURNA LEKARNA
Torek, dne 19. marca: lekarna »Tabor«, Trg revolucije 3.
Sreda, dne 20. marca: lekarna »Melje«, Meljska cesta 2.

KINO
PARTIZAN: Nemški film: »Stotnik in njegov junak«.
UDARNIK: Francoski film: »Oven s petimi nogami«.

SLOV. NARODNO GLEDALIŠČE
Torek, 19. marca ob 19.30: D. Svara: »Slovo od mladosti« (Prešeren.) - Red A. Gostovanje M. Brajnika, tenorista ljublj. Oper. Nekaj sedežev in stojšč v prodaji.
Sreda, 20. marca ob 19: Grimm-Skufca: »Janko in Metka«. Zaključena predstava za šolo Studenci; ob 19.30: D. Svara: »Slovo od mladosti« (Prešeren). Red Sreda. Gostovanje Mira Brajnika, tenorista ljubljanske Opero. Nekaj sedežev in stojšč v prodaji.

Čestitka

Rozji in Ernestu Kobalu čestitajo za 19-letnico poroke sinova Ernest in Jože z ženo Sonjo.

VESTI IZ KRANJIA

PREŠERNOVO GLEDALIŠČE
Četrtek, 21. marca ob 16: A. Salacrou: »Noči jeze«. Zaključena predstava za sindikat tovarne Iskra in izven.
Petek, 22. marca ob 16 in 20: Remec: »Magda«. Gostovanje v Novi Gorici.
Sobota, 23. marca ob 16 in 20: Salacrou: »Noči jeze«. - Gostovanje v Novi Gorici.
Nedelja, 24. marca ob 16: A. Remec: »Magda«. Izven in za podeželje.

Z Jesenic in okolice

Zdravniško dežurno službo ima na Jesenicah dr. Milan Čeh. Cesta maršala Tita.

Rodile so: Cetina Ivanka, hkerica iz Jesenic, dečka, Brudar Antonija, gospodinja iz Jesenic - dečka, Puc Julka, gospodinja iz Podhoma - dečko, Mirič Vida, gospodinja iz Jesenic - dečka, Jančič Vencelj, gospodinja iz Žirovnice - dečka, Venciha Valerija, gospodinja iz Gomilnice - dečka, Volc Antonija, gospodinja iz Ratač v Planici - dečka, Kokalj Pavla, gospodinja iz Ljubnega - dečka, Cuznar Irma, gospodinja iz Ratač v Planici - dečka, Pesjak Katarina, delavka iz Bodeš - dečko, Vovk Katarina, gospodinja iz Koprivnega - dečko, Skenderčev Andreja, gospodinja iz Jesenic - dečka, Džaleta Dragica, gospodinja iz Podhoma - dečko, Legat Martina, delavka iz Smokuč - dečko, Klinar Franciška, gospodinja iz Jesenic - dečka, Nardin Jolanda, delavka iz Vogrškega - dečka, Gaberšič Marija, gospodinja iz Podbrda - dečko, Kuršac Stefanja, gospodinja iz Jesenic - dečko, Košir Milena, uslužbenka iz Jesenic - dečko, Zima Ivanka, gospodinja iz pomočnice iz Doviča - dečka, Lavtizar Stana, gospodinja iz Kr. gore - dečka, Zlogar Terezija, gospodinja iz Jesenic - dečka, Tinta Marija, delavka iz Kostanjevice - dečka, Tajnikar Julka, gospodinja iz Breznice - dečka, Domevček Danica, uslužbenka iz Jesenic - dečka, Stiperski Zora, gospodinja iz Lesc - dečka, Klinar Francka

gospodinja iz Planine pod Golico - dečka, Zupančič Marija, gospodinja iz Most - dečka, Zmitič Marija, profesorica iz Boh. Bistrice - dečka, Pernuš Matilda, predkica iz Leš - dečka, Namar Ernestina, gospodinja iz Morskega - dečka.

DROBNI OGLASI

SPREJEMNO MOŠKE IN ŽENSKE ZA SPREJEMNO SLUŽBO. Pogoj: stanovanje v Ljubljani, najmanj 6 razredov osnovne šole, starost nad 18 let. Predložiti je kratek življenjepis s fotografijo. - Električna cestna železnica, Ljubljana. 788 b
MEHANIKO-SOPELJA D-kategorije - iše Mestno lutkovno gledališče v Ljubljani. Ponudbe v upravo, Resljeva cesta 36. 788
SPREJEMNO USLUZBENKE ZA računovodstvo in za administracijo s srednjo šolo, znanjem stenografije in strojeписа. Ponudbe poslati pod št. 788 a -315 v upravo LP.
NUJNO ISČEM ENOSOBNO STANOVANJE kjerkoli v Ljubljani. Ponudbe pod vsakršnimi pogoji pušite iz prijaznosti v upravi LP pod »Vsak pogoj sprejemljiv«. 1788

Novi slovenski grobovi na tujem

V Clevelandu so umrli Janez Marčič, star 60 let, doma iz Dola na Dolenjskem, Ana Kalan, roj. Hočevar, stara 55 let, Julija Oberstar, roj. Papež, stara 59 let, Lojze Rus, star 81 let, doma iz Lazov pri Ribnici, Viktor Kompar, star 70 let, doma iz Rače na Krasu, Angela Krašovec, roj. Pulz, doma iz vasi Flejane na Primorskem, Franc Kostelic st., star 79 let, doma iz vasi Težka voda pri Stopičah, Marija Mauer, roj. Lavrič, doma od Čateža na Dolenjskem, Avgust Kerčičnik, star 71 let, doma od nekod z Dolenjskega, Janez Bratovič, star 66 let, doma iz vasi Šapljana na Primorskem, Jakob Knafelec, star 61 let, doma iz Zagozja pri Postojni, Josipina Golobčič, roj. Centrih, doma iz Čerčuce vasi, Franciška Hudomal, roj. Droptina, stara 65 let, doma iz Vika pri Ljubljani, Lojze Košnik, star 58 let, doma iz Britofa pri Kranju, Edvard Gabrenja, star 58 let, rojen v Ameriki, Marija Hec, roj. Spacapan, stara 76 let, doma iz Rovt pri Logatcu, Anton Nahthal, star 72 let, doma iz Kranja, Marija Rohl, roj. Šitel, stara 55 let, doma iz vasi Celje na Primorskem, Jože Ostanek, star 75 let, doma iz Šentvidja, Janez Hrovatin, star 75 let, doma iz Pivke na Krasu, Jože Puredar, star 44 let, rojen v Clevelandu, Jože Godec, star 82 let, doma iz vasi Gmojna na Dolenjskem, Robert Mance, star 63 let, doma iz Gradaca, Franciška Stare, rojena Pozzolan, stara 88 let, doma iz Velikih Lašč, Matevž Estenik, star 72 let, doma iz okolice Vrhnice, Neža Gal, roj. Terševič, stara 48 let, doma iz Brečje in Jakob Požun, star 81 let, doma iz Mrzle planine.

Razen naštetih so umrli: v Armi Franc Potočnik, star 69 let, doma s Studenca pri Ljubljani, v La Salle Lojze Gnidovec, star 70 let, doma iz Sela, v St. Marysu Marija Rohl, stara 68 let, doma iz Zabiča pri Pirki Bistrici in njen sin Edvard Rohl, Hlirski Bistričič in njen sin Edvard Rohl, star 32 let, v Denveru Gregor Zadel, star 45 let, doma iz Zagozja na Krasu, v Chisholmu Franc Furlan, star 70 let, doma iz Borovnice, v Girardu Miha Jančar, doma iz Polje pri Ljubljani, v Chicagu Adela Urbanec, stara 40 let, v Brooklynu Ana Majetič, stara 55 let, doma iz Bele Kraljine in Tomaz Bartok, star 57 let, doma iz Bertokov v Istri, v Coropolisu Gregor Zajran, star 79 let, doma iz vasi Labejo pri Petrušah, v Forest Cityju Franc Kotar, doma iz vasi Nova gora, v Ely Janez Grahek, star 69 let, doma iz Rožanca pri Cрномlju, v North Chicagu Peter Terček, star 76 let, doma iz Rovt pri Logatcu.

Za redno članarino 320 din prejmete zbirko 5 knjig, za 500 din pa celo 7 knjig. Pohitite z vpisnino v članstvo

Prešernove družbe

Šport po svetu

Na prvenstvu Velike Britanije v krosu za leto 1957 je zmagal Frank Sando s 100 metri prednosti pred Petrom Drivjem in Kenom Norrisom. Tekmovalci so morali delno preteči po zelo težkem in blatnem terenu.

Nova ofenziva proti boksu

Pred belgijsko ljudsko skupščino je spet predlog poslancev in advokatov iz Liègeja, ki v njem zahtevajo, naj država prepove boksa in katch.

Brzobjavke

MAR DEL PLATTA, 18. marca (AP). Na mednarodnem šahovskem turnirju v Mar del Plat je v II. kolu Keres premagal Eliskasesa (Argentina) z 3:0 (3:0). Najdori (Argentina) in Sanguinetti (Arg.) Brazilca Manhinija (SZ) in Guimara (Kolumbija) partijo prečinitila.
LIMA, 18. marca (Reuter). Na južnoamerškem nogometnem prvenstvu v Lima je Argentina premagala Ekvador s 3:0 (3:0). Kolumbija pa je premagala Urugvaj z 1:0 (1:0).
STUTTGART, 18. marca (DPA). Rokometna reprezentanca Danske je v Stuttgartu premagala reprezentanco Nemčije s 16:15 (7:7). Igrali so v dvojni.

Kolkor bodo ta zakonski predlog izglasovali, in ga bo potrdil tudi senat, bo Belgija na čelu držav, v katerih obstaja gibanje za prepoved boksaških in katcherskih borb. Poznano je, da je pred nekaj leti sprožil podobno zahtevo v skupščini belgijski poslanec Filipar, v Angliji pa laburistični poslanec dr. Edith Shumerskilova. Ofenziva proti boksu se torej nadaljuje.

Huda poškodba s kladivom na treningu

Te dni se je v francoskem mestu Troyes pripetila na nekem atletskem treningu neprijeten dogodek. Atletski reprezentant in francoski rekordar v metanju kladiva Gui Hysot je na treningu poškodoval s kladivom svojega klubskega tovariša Pierre Voileina. Hysot je vrtil kladivo, težko sedem kilogramov, ko je preskušal nov slog, ki se ga je naučil v Melbournu. Znamenada mu je spodrslilo, izgubil je ravnotežje in železna krogla je zadela prav v lice njegovoga kolega, ki so ga morali v težkem stanju odpeljati v bolnišnico.

Pojasnilo

Dne 26. februarja smo objavili članek z naslovom »Oblast«. Ugotovili smo, da je naš dopisnik dobil na tiskovni konferenci telesnovzgojnih in športnih delavcev v Kamniku, 23. februarja, netočne podatke, zato pojasnjujemo:
tajnik občine Kamnik ni dal avto-moto soli dovoljenja, da sme uporabljati lahkoatletsko stezo za pouk tečajnikov, prav tako pa so športni objekti v Kamniku še vedno last športnega društva in jih občina še ni prevzela v upravljanje.

OBJAVA
Športno društvo Odred, Ljubljana, obveščata, da bo v sredo, 20. marca ob 19.30 v društvenih prostorih, Kidričeva ulica 9 VIII. redni letni občni zbor ŠD Odred, Ljubljana, s običajnim dnevnim redom. Na občni zbor vabimo predstavnike športnih klubov, športnih društev in klubov, zastopnike delovnih kolektivov, člane in simpatizerje.

Sporočamo vsem žalostno vest, da je pri opravljanju službene dolžnosti po nesrečnem naključju tragično preminil namestnik obratovodje HE Doblar tovariš

Jože Gabrijelčič

Pokojnika bomo spremili na zadnjo pot v torek, 19. t. m. ob 16. uri iz Elektrarne Doblar.

DOBLAR, 18. marca 1957.

SOSKE ELEKTRARNE

Rezultati natečaja

CENTRA ZA NAPREDEK GRADBENIŠTVA ZVEZNE GRADBENE ZBORNICE

za poizkusno montažno stanovanjsko zgradbo v Beogradu

Imenovana komisija je v določenem roku pregledala prispele elaborate in sklenila:

- I. NAGRADA — se ne podeli nobenemu elaboratu
II. NAGRADA — podeljeni sta dve drugi nagradi po 250.000 dinarjev elaboratoma pod geslom:
»VESNA« — konstruktor in projektant arh. Vlado Kamenarovič, sodelavec arh. Oto Mate, Beograd, in »22233« — konstruktor ing. Slobodan Jeftić, projektant arh. Nada Vuksan in arh. Vladimir Milošavljevič, Beograd.
III. NAGRADA — Podeljena je bila zvišana tretja nagrada v znesku 200.000 dinarjev elaboratu pod geslom
»ABCDE« — konstruktor arh. Vladimir Bjelikov, projektant arh. Kanački Smilja, Beograd.

Odkupi — Podeljen je odkup 180.000 dinarjev elaboratu pod geslom »SKLOP«
Odkodnina je dans delom pod gesli »DRANG«, »RULIK« in »34533«. Odkodnina znaša 50.000 dinarjev. Avtorji odkupljenega elaborata in elaboratov, ki jim je bila dodeljena odkodnina, naj se do 25. marca 1957 prijavijo Zbornici. 901

Opozorilo

vsem ljudskim odborom, uradom, ustanovam in drugim gospodarskim organizacijam ter posameznikom

Zakon o splošnem upravnem postopku

obveščamo, da je izdaja že razprodana. V tisku pa je 2. natis te prepotrebne brošure, katere cena bo zaradi manjše naklade od prve, do 120 din. Tisti, ki so brošuro že naročili, jo bodo prejeli takoj, ko bo prišla iz knjigovoznice, druge zainteresirane, ki te cenene, za upravno prakso pa nujno potrebne brošure še niso naročili, prosimo, naj nam nujno pošljejo obvestilo, koliko izvodov želijo naročiti.

Zakon o pravnem postopku z uvodnim zakonom za zakon o pravnem postopku

Cena 120 dinarjev.

Se posebej opozarjamo na bogato zbirko civilnih pravnih predpisov »CIVILNO SODSTVO«, ki obsega poleg drugih pomembnih pravnih predpisov tudi celotni zakon o dedovanju. Strani 428, cena 400 dinarjev.

»Uradni list LRS« Ljubljana, Erjavčeva 15 a

Oglase

ZA VSE »BORBE«
SPREJEMAJO
PODRUZNICE IN UPRAVA
»LJUDSKE PRAVICE«

ZDRAVSTVENEGA DOMA V KRANJU

razpisuje naslednji delovni mesti: mesto zobaria v Zobni ambulanti Kranj mesto babice za babiški okoliš Besnica, p. Kranj

Temeljna in dopolnilna plača po uredbi ter pravilniku. — Nastop službe po dogovoru. Samski sobi v Kranju in Besnici zagotovljeni. — Pravilno kolkovane prošnje z osebnim in strokovnim življenjepisom pošljite upravi doma, Poljska pot št. 8. 735 ZDRAVSTVENI DOM KRANJ

LICITACIJA

VOJNA POŠTA 7788/1, MELJINE — BOKA KOTORSKA RAZPISUJE

I. javno licitacijo ZA NAKUP RAZLIČNEGA MATERIALA

- Dobavni rok po četrletjih, najkasneje pa do konca novembra 1957. Licitacija bo izvedena prek ustnega licitiranja v prostorih Vojne pošte 7788/1, Meljine, in sicer po tem razporedu:
DNE 9. APRILA 1957:
1. valjani proizvodi črne metalurgije, orientacijska vrednost 4.000.000 dinarjev;
2. valjani proizvodi barvastih kovin, orientacijska vrednost 3.030.000 dinarjev;
3. vlečeni proizvodi barvastih kovin, orientacijska vrednost 1.941.800 dinarjev;
4. azbestni proizvodi, orientacijska vrednost 2.300.000 dinarjev.

- DNE 10. APRILA 1957:
1. izolirani provodniki, orientacijska vrednost 2.033.000 dinarjev;
2. svinčev minij, orientacijska vrednost 2.310.000 dinarjev;
3. terpentini, orientacijska vrednost 1.809.000 dinarjev;
4. bombažno prevodilo, orientacijska vrednost 5.496.000 dinarjev.

- DNE 11. APRILA 1957:
1. gasilski aparati in oprema, orientacijska vrednost 6.000.000 dinarjev;
2. transformatorji, orientacijska vrednost 2.500.000 dinarjev;
3. rezervni deli za radijska in TT sredstva, orientacijska vrednost 5.000.000 dinarjev;
4. silicijeva bronzirana žica, orientacijska vrednost 3.200.000 dinarjev.

Interesenti, ki se bodo udeležili licitacije, morajo predložiti: prepis odloka o registraciji podjetja — potrdilo o polnoletnosti pri Narodni banki ali njeno garantno pismo v znesku 2% proračunske vrednosti — izjavo, da so jim znani pogoji, in pristanek, da bodo po njih licitali. Vsa pojasnila lahko dobitte vsak delavnik od 7.—14. ure v prostorih te Vojne pošte. 928 Iz Vojne pošte 7788/1, Meljine-Boka

POVRATEK V DAVNINO

Radioaktivni žarki spreminjajo rastline in živali

Britanski raziskovalci so nedavno obsevali tulipane z atomskimi žarki, da bi jim na ta način dali tisto obliko in velikost, ki so jo imeli v »divjem stanju« pred tisoč leti. S tem so pokazali novo možnost za uporabo atomske energije na področju, ki ga proučuje znanstveniki že dlje časa. Gre namreč za to, da bi ponovno ustvarili izumrle živalske in rastlinske vrste. Najpeč uspeha so dosegli doslej v tako imenovani retrogradni genetiki, saj so ustvarili prednike današnje živine v podobni divje govede in divjih gozdnih konj.

V publikaciji ameriškega nacionalnega zemljepisnega društva je namreč rečeno, da veljata za najuspešnejša rejca divje živine slovieta nemška zoologa Heinz in Lutz Heck, ki sta povrnili sedaj udomačeno živino v stanje pred tisoč leti. Skoraj četrt stoletja sta prizadevala, da bi spet ustvarila divje bika, te davne »kralje evropskih gozdov«. Te živali so hodile po evropskih gozdovih še pred tremi stoletji, srednjeveški avtorji so jih opisali do podrobnosti, številne ilustracije iz tistih časov in prazgodovinske jamske risbe pa posredujejo dokaj natančne »portrete« te govede.

Lutz Heck je križal na pol divje korziško govedo z južno-francoskimi biki, ki jih gojijo za nastope v bikoborski areni. Križanci teh dveh pasem so močno podobni tistih na srednjeveških risbah in na starih črticah v podzemskih jamah. Znanstveniku je uspelo odstraniti vse izpopolnitve in izboljšave, ki so si jih te živali pridobile v tisočletnem udomačevanju; vzredil je divje govedo s črno dlako, z rumenkasto progno po hrbtenici in naprej štrlečimi rogovi. Njegov brat Heinz je križal več pasem domače govede in

dosegel pri tem podobne rezultate kot Lutz. V Münchenskem živalskem vrtu Hellabrun imajo zdaj celo čredo te divje govede.

Vzporedno s temi poskusi je Lutz Heck uporabil isto tehniko pri križanju in gojitvi majhnega, toda močnega gozdnega konja s številnimi podobnimi lastnostmi, kot jih je imel njegov davni prednik, ki je živel v evropskih gozdovih pred tisočletji. Lutz je križal žrebca mongolske pasme z islandskimi kobilami in tako nazadnje dobil konjice z značilno progno na plečih. Te »žive fosile« je zdaj mogoče videti v nekaterih nemških in v brookfieldskem živalskem vrtu pri Chicagu.

Ves svetovni tisk je pisal pred mesec o 23-letni Angležinji Ellen Moore, ki je dobila hud pretres možganov, ko ji je s kamiona padlo na glavo težko poleno. V nezavesti je bila celih 169 dni. Zdravniki so ji z ledom umetno znižali telesno temperaturo, ker so tako upali rešiti bodočo mamico in njenega otroka. Pri porodu je bilo vse v redu — nesreča je doletela Ellen v četrtem mesecu nosečnosti — naš gornji posnetek pa kaže njenega otroka, ki mu je zdaj dobre štiri mesece. Matij sicer še ne more skrbeti za svojega dojenčka, vendar upajo zdravniki, da si bo čez čas popolnoma opomogla.

»Prosim številko...«

- Telefon v vlaku —
- Radio v poštni službi

Telefonistka na pošti v Düsseldorfu se ni niti za trenutek pomišljala, ko je nekdo poklical in zahteval določeno številko, ne da bi povedal tudi kraj. Nekaj trenutkov nato se je oglasila tajnica v oddelku brzega vlaka »Gambinus«: »S kom bi radi govorili, prosim?«

Predstava, da bi lahko kar iz domačega naslanjaja v stanovanju govorili po telefonu z znanecem, ki se trenutno pelje nekje z vlakom, prav gotovo presega tehnično domišljijo »navadnega zemljana«, čeprav doživlja iz dneva v dan nove »čarovnije« sodobne tehnike. Telefonska služba v vlaku, ki jo je zahodnonemška

poštna uprava uvedla pred kratkim za poskus v treh brzih, si je v kratkem obdobju pridobila številne prijatelje. Tajnica v brzu »Gambinus« pravi, da posreduje v nekaj urah svoje službe po več ducatov telefonskih pogovorov. »Včasih se potniki pogovarjajo tudi z inozemstvom« pravi tajnica pri telefonu, »zveza je čista in jasna, kakor da bi se telefonično pogovarjal z znanecem v sosedni hiši.«

Nemški tehniki so po dolgotrajnih poskusih prvič praktično uvedli radiotelefonsko zvezo med vlaki in telefonskimi naročniki. Zvezo posredujejo prav kot delno že v cestnem prometu radijske oddajne postaje, ki pošiljajo sporočila po ultra kratkih valovih. Če se bo ta poskus obnesel, bodo uvedli radijsko-telefonsko zvezo z vsemi brzci na dolge proge, kasneje pa tudi v cestnem in ladijskem obalnem prometu.

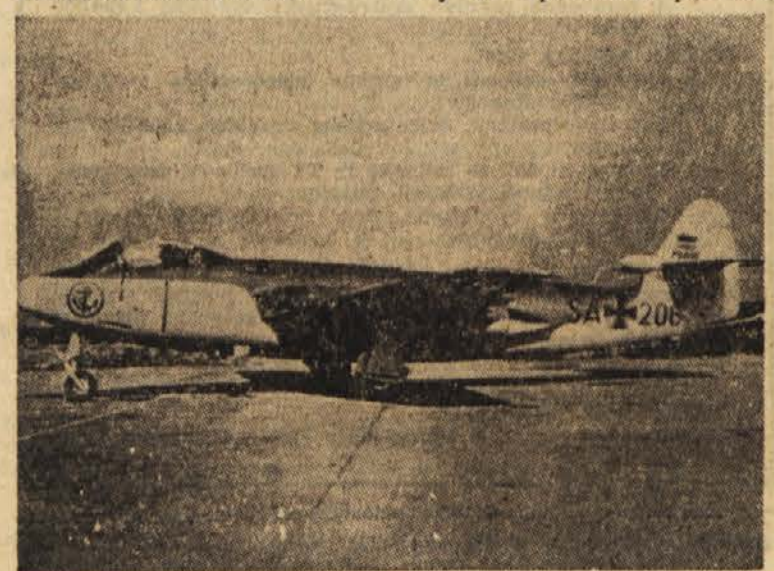
V svojem oddelku prevzema vlakovna telefonistka naročila, potnik pa po upostavitvi zveze stopi v podobno telefonsko celico, kakršne smo vajeni uporabljati na večjih postah. Kdor se hoče pogovarjati z znanecem, ki trenutno potuje z enim izmed omenjenih treh vlakov, mora plačati razen običajne tarife še dodatnih 30 pfenigov.

Kosti ob jezeru

Človeške kosti, ki jih je našla indijska odprava razmetane na bregu himalajskega »Jezeru smrti« v višini 4800 m in so za sodobno znanost svojevrstna skrivnost, so poslali v analizo britanskemu muzeju, univerzi ameriške države Minesota in neki sovjetski univerzi.

Vodja oddelka za antropologijo pri univerzi v Lucknowu dr. Majundar, ki je bil tudi šef znanstvene odprave k »Jezeru smrti« — to jezero je blizu planinskega vrha Trisul v pokrajini Garhwal — je pred kratkim povedal univerzitetnim slušateljem v Ahmedabadu, da je na obalah tega jezera stotine človeških okostij. Ugotovil je dve vrsti lobanj, mongoloidne in severnoindijske, po njegovem mnenju pa so to ostanke ljudi, ki so se nekod selili iz Tibeta v Indijo.

Dr. Majundar je že dobil sporočilo, da bo univerza v Minesoti proučila te kosti najkasneje v šestih mesecih in da bo takoj objavila rezultate. Britanski muzej je mnenja, da bodo njegovi strokovnjaki potrebovali za proučevanje tega okostja dve leti, sovjetska univerza pa je prosila še za drugo gradivo z jezerske obale, ker bo šele potem mogla sklepati o dobi in o ljudeh, ki so končali ob »Jezeru smrti«.

Zahodnonemško letalstvo je pred kratkim dalo svoje znake na prvo bojno letalo angleškega izdelka. Zahodnonemška vlada je sklenila z Britanijo pogodbo za 68 bojnih letal znamke »Sea Hawk«.

Sposobnosti poklicnih potapljačev dosega 22-letna amaterka Natalie Pater. Doslej se je potapljala v glavnem ob angleških obalah, letošnje poletje pa se namerava pomeriti tudi s sredozemskimi morskimi globinami.

Vsi nasmejani so sprejeli sestrica in starši drobno Rosemarie Knaak, ki je uspešno prestala operacijo — njena siamska dvojčica Lotti je umrla, ko jo je bolniški avto pripeljal z bonnske klinike. Nekaj mesecev bo doma, potem pa bo morala še enkrat na kliniko, da bodo opravili na njeni glavi tisto, česar pri prvi operaciji niso mogli urediti.

Razprave o dosmrtni ječi

Na Apeninskem polotoku ima samo Vatikan zakon, ki določa za uboj smrtno kazen

Čedalje bolj se širi zadnje čase v Italiji gibanje za odpravo dosmrtno ječe. Kot je znano, ima ta dežela kazenski zakonik, ki določa v svetovnem povprečju najhujše kazni za uboj. Smrtno kazen so ukinili že leta 1944, kazenski zakonik pa je že v času fašizma določal smrtno kazen samo za tiste ubijalce, ki so storili zločin na posebno krut način. Edini kraj na Apeninskem polotoku,

kjer je po zakonu mogoče obsoditi ubijalca na smrt, je vatičansko mesto. Kazenski zakonik papeške države določa smrtno kazen za vsakogar, kdor bi se pregrešil proti »življenju in svobodi« vrhovnega cerkvenega poglavarja.

Ljudi, ki si v Italiji prizadevajo za ukinitve dosmrtno ječe in dobivajo v javnosti čedalje širšo podporo, vodi znani pravnik in senator Giovanni Persico. Senator in njegovi pristaši menijo, da bi bilo treba dosmrtno ječo zamenjati s kaznijo 30 let zapor, ker je to po njihovem mnenju še najbolj v skladu z italijansko ustavo. Ta namreč določa v enem svojih členov, da določbe kazenskih zakonov ne smejo temeljiti na maščevanju, marveč na prevzgoji zločinca. »Mar lahko kdo reče, da bo na smrt obsojeni ubijalec skušal kakorkoli spremeniti svoj odnos do družbe in do ljudi, če mu preostane samo še to, da bo do smrti le jedel in spal?« je nedavno zapisal senator Persico.

Zahodnonemško letalstvo je pred kratkim dalo svoje znake na prvo bojno letalo angleškega izdelka. Zahodnonemška vlada je sklenila z Britanijo pogodbo za 68 bojnih letal znamke »Sea Hawk«.

Italijansko kasacijsko sodišče pa je nasprotnega mnenja in pravi, da dosmrtna ječa ni v nasprotju z ustavnimi določili. Gibanje za ukinitve dosmrtno ječe se je že tako okrepilo, da zahtevajo njegovi zagovorniki, naj o tem razpravlja italijanski parlament, vso reč pa nameravajo predložiti tudi novemu ustavnemu sodišču.

Na nedavnem zborovanju v Benetkah so se številni sodniki, advokati, upravniki jetnišnice in zdravniki skladali v tem, da bi bilo treba dosmrtno ječo odpraviti, ker vsebuje to določilo po njihovem mnenju mnogo več maščevalnosti kakor pa namena, da bi kazen vzgojno vplivala na zločinca.

Zagovorniki ukinitve dosmrtno ječe so pripravili neke vrste anketo med 863 obsojenci na dosmrtno ječo. Zdravniki, ki so te ljudi pregledali, so ugotovili, da ima tretjina obsojencev živčne bolezni, ki so jih v glavnem dobili pri prestajanju kazni. Zdravniki so našli še vrsto drugih bolezni, ki so po njihovem mnenju vse posledica spoznanja obsojencev, da nimajo pred seboj prav nobene perspektive.

Morda še nekaj podatkov: v veliki večini so ti »dosmrtni« nepismeni, zato prejemajo za svoje delo znatno manj plačila kot drugi. Zanimiva je tudi njihova selitev. Kadar jih premestijo v kako drugo jetnišnico, pripravijo upravniki posebne jeklene vagonce s celicami, ki so poleti peči, po-

Motorno kolo na valovih je povsem novo vozilo v vodnem športu, ki so ga prvič pokazali na pomladanskem velesejmu v Frankfurtu. Ogrodje čolna je iz plastične snovi, poganja pa ga dvotaktni motor s 50 do 250 kubičnimi centimetri. Voznik ga krmari prav kot znana majhna motorna kolesa, gornji posnetek pa kaže, da se lahko naučijo ravnanja z njim tudi otroci.

ZRACNI MEHUR POD LEDOM

Francozi, Švicarji, Nemci in Danci bodo preživeli dve leti zaprti v krogli iz plastične snovi in jekla pod več metrov debelo ledeno plastjo. Tam jim ne bodo mogli do živga snežni viharji, ki divjajo s hitrostjo 150 km na uro, pa tudi ne tone snega in mraz 60 stopinj Celzija. V žogi podobnem prostoru bodo tiljudje delali, merili, proučevali led in skušali zbrati podatke o spreminjanju ledene grönlandske pokrajine. Izračunali bodo hitrost, s katero potujejo ledeniki, predvsem gibanje Jakobshavna, ki se premakne dnevno za 20 m in iz katerega se zlije v Baffinov zaliv

letno po 20.000 milijard litrov vode. Arhitekt Vladimir Bodjansky je predložil graditev nenavadnega zaklonišča, da bi ti ljudje ostali živi in delali v kolikor toliko ugodnih razmerah. Zaklonišče spominja na batiskaf za proučevanje morskih globin in je dovolj odporno, da prenese zunanji pritisk, hkrati pa je tako konstruirano, da ga lahko sestavijo tudi brez strokovnjakov.

Zivljenje v »zračnem mehuru« bo baje zelo ugodno. V njem bodo urejena stanovanja in laboratoriji, ki bodo člani odprave v njih delali poskuse. Skupno bo živelo v mehuru pod snegom pet ali šest ljudi, zaklonišče pa bo vkopano osem metrov globoko v ledenik. Pri konstrukciji tega »zračnega mehura« je upošteval arhitekt tehnične zakone, po katerih je kroglja telo, ki zagotavlja pri najmanjši površini največjo prostornino. Razen tega pa omogoča ta oblika tudi najboljšo porazdelitev zunanjega pritiska; prav zaradi drsenja ledenih grot se je arhitekt odločil za okroglo zaklonišče.

V prvi fazi bodo v krogli stanovali ljudje in iz nje neposredno proučevali notranost ledenih plasti, v drugi fazi — takrat bodo ljudje odšli iz krogle — pa se bo to zaklonišče spremenilo v neke vrste sondirni balon, ker bo v njem vrsta merilnih aparatov in posebnih naprav, ki bodo posredovale podatke v oddaljena zaklonišča. Pomožne naprave (za gretje, zračenje itd.) bodo v snežnih votlinah blizu krogle, vanjo pa bodo speljali navpično cev in predor.

Če bi se stajali grönlandski ledeniki, bi se močno zvišala morska gladina

Vprašanje vode je po svetu življenjski problem. Led, si pokriva Grönland, sestavlja največji ledenik v svetovnem merilu, saj zavzema petkratno površino Francije. Če bi se stajal vse ta led in bi voda otekla v oceane, bi se svetovna morja zvišala za sedem metrov. Mednarodna ledeniška odprava na Grönlandu bo zdaj skušala najti način in postopek, po katerem bi to vodo izkoristili za potrebe naraščajočega prebivalstva.

Seveda govori ves ta sestavek šele o načrtih, saj bo mednarodna ledeniška odprava začela delovati na Grönlandu šele julija 1959. Gradivo za »zračni mehur« pod ledom bodo začeli voziti iz Francije aprila letos in ga bodo zakopali v sneg ter uredili vse potrebno, da bodo znanstveniki lahko raziskovali takoj po prihodu.

Elektroni v bančništvu

Po zaslugi elektronskih naprav je neka čikaška banka popolnoma avtomatizirala poslovanje s strankami. Klienti lahko vlagajo in dvigajo denar kar skozi avtomobilsko okna.

Prostor za okencem za »motorizirane stranke« je v pokritem prehodu s tremi kabinami, ki v njih sedijo blagajniki. Lučka nad vrati pove, kateri blagajnik je trenutno prost. Skozi avtomobilsko okno položi voznik svoj ček ali nalog za izplačilo na tekoči trak, ki ga odnese na blagajnikovo mizo. Po sistemu notranje televizije preveri blagajnik podpis na čeku, vsoto pa primerja s klientovimi sredstvi v banki. Zraven parkirnih prostorov so telefoni, ki stranke direktno povezujejo z blagajniško kabino. Blagajniki potem polagajo zahtevani denar na tekoči trak, ki ga preneša do avtomobila.

Britanci so se nedavno odpravili na neraziskana pobočja Sierra Nevada de Santa Marta v Columbij. Skoraj 6300 m visoko goro La Reina bodo skušali preplezati po tistem pobočju, koder doslej še ni uspelo nobeni planinski odpravi.